

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedretű iven jelenik meg. postai uton a „Politikai Ujdonságokkal” együtt csupán csak 3 ft. pp. Az előfizetési díj január—juniusig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Báró Radák Istvánné.

A hazafiságnak, férfiui tetterőnek és jellemzilárdságnak annyi buzdító példái után, mint e lapokban már közlöttünk, bizonyosan szivesen veendik olvasóink, ha koronként a női erények magasztos példányait is bemutatjuk.

Az ide mellékelt arczkép a kis Erdély, s mondhatnám Magyarországnak egyik legnagyobb leányát báró Radák Istvánnét, szül. gróf Rhédey Klárát ábrázolja.

Azok, kik ősanyáinkat kezökben karddal szeretik képzelni, lehet, hogy e szende anyai tekintetben eszményképüket föl nem találják : de kik a nőben földre küldött angyalt, a háziasság és jótékonyág nemtőjét keresik, tisztelettel fognak itt kalapot emelni.

Báró Radák Istvánné ez utóbbiak közé tartozik. A Rhedeyek fejedelmi vérből származva, ugy lát-szik, örökölte azon nagy lelküségét és titokban működő jótékonyágot, mellynek méltó párját nővére férjében gróf Mikó Imrében mindinkább csodálja a két haza.

Sokan, igen sokan lesznek, kik e kitünő hölgyet névleg sem ismerik; de épen ebben is fekszik egyik nagy érdeme. — Nem hiuság, nem dicsvágy a rugók, mellyek a nemes gróf hölgy szívét jótékony tettekre ösztönzik, — hanem belső ösztön, melly önmagán kívül nem keresi jutalmát. — Láthatlan ő, mint a lég,

denek fölött anya. Anyja gyermekeinek, anyja az árváknak és szerencsétleneknek.

Én még jól emlékszem azon szegény papoktól hátrahagyott árvákra, kik ünnepi napokon, egyszerűen öltözve követék a nemes grófné szent egyházba vezető lépteit.

Ezeket a grófi hölgy maga kereste föl s négyen-ötönként erkölcsös jó gazdasszonyokká nevelte, anyailag gondoskodván róluk czélhoz jutásukig.

Hány szegény ifju köszönheti e nagy honleánynak iskoláztatását, előmenetelét? Az a földön nehezen lesz följegyezve; de él a boldogokká és derék polgárokká lettek szívében; — fölírva az égben! . . .

A grófné ősi szokásainkat szigoruan tartja.

Ha betegségből gyógyul föl, az örömet egész körzete megérzi. — Első tisztjétől a helység utolsó koldusáig mindenki részesül kegyajándékaiban; mellyek mindig ugy választvák, hogy az ajándékozottnak ne csak örömet szerezzenek, de egyszersmind szükségén is könynyítsenek.

Az ő év utolsó napján ebédlőjében hosszan fölterített asztal áll, mellynek egész hosszában új évi ajándékok feküsznek egész udvara és körzete számára. Minden darabon

BÁRÓ RADÁK ISTVÁNNÉ.

s hálára nem számítva tűnik tova a jó tett után. A grófné min-

a birtokos neve. És a grófné, szemében örömkönyükkal áll az asztalfőn. —

S a milly jótékony ő a hatáskörébe jutottak iránt, ép olly

nagy pártolója az irodalom — és hazafias vállalatoknak. Azért nevét itt vagy ott nem nehéz volna föltalálni.

Tollam elfáradna, ha a nemes vonások mindenikét ecsetelni akarnám, mellyek együtt a nemes grófné jellemét alkotják. Azért legyen elég, e sorokat azon ohajtással rekeszteni be: — Adjon Isten hazánknak mentől több illy áldott jóságú nőt!
P. Sz. K.

Csikós élet.

PETÓFI ISTVÁNTÓL.

Csikós vagyok, tágas pusztá királya,
Birodalmam az alföldnek rónája,
Dombja, halma, a meddig csak szemem lát; —
Tengerem a rengő tündér délibáb.

Szerény lakom kis cserényem s tetejét
Képezi a csillaghimes hajlott ég;
Nap, hold, csillag váltva adnak világot:
Sötét éjben cikáznak a villámok.

Puha ágyam harmatos fű és subám,
Fejpárnám a bárányszőrös nyeregfüm;
Nem kell nekem ennél nagyobb kényelem,
Tollas ágyát senkinek sem irigylem.

Virágillat jár itt szellők szárnyain,
Nehéz gondok nem zavarják álmaim;
Piros hajnal üdvözöl, ha ébredek,
S a pacsirta zeng felettem éneket.

A nap ellen karimás kis kalapom,
Elegendő árnyat-adó sátorom,
S ha fergeteg nyargal végig a pusztán;
Legyűröm azt s kifordítom a subám.

Az ég alja szentegyházam s oltárom,
Reggel este megemelem kalapom,
S mit anyámtól tanultam, egy éneket,
Eléneklek s áldom „azt“, ki teremtett.

Bársony lovam régi szolgám, hü pára,
Sejti hová . . . ha felülök hátára,
S ha szoritom czombjaimmal oldalát,
Elhagyná az ég kilökött csillagát.

Birodalmam leggyönyörűbb virága,
„Pusztá-gazda“ szép hajadon leánya:
Ő egyetlen féltett kincsem, gyémántom,
Kivel szivem s királyságom megosztom.

Ragyog a nap, leng a szellő csendesesen,
Vágtat lovam, mint a villám, sebesen;
Üldözöbe vett engem a szerelem,
Csak babámnál, sehol másutt, menhelyem.

Véres tajték foly le lovam oldalán
Fáradságtól arcom bágyadt, halavány;
Hej! de szivem úgy megdobog, úgy örül,
Majd kiugrik, majd kiszökik helyébül.

Közel vagyunk, nosza rajta! jó lovam! . . .
Galambomnak, tudod hogy rád gondja van;
Kipihenünk . . . és arcom is kipirul;
Tüzes csokjait ha szedem ajkírul.

Kapy György uram leányai.

Történeti beszély, írta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatás.)

III. A koldus-tarisznya.

Csak akkor hült még el Balassa Imre uram, mikor a dolog egész állását megtudta.

Dühöngött és átkozódék magában a könnyelműségért, mellyel magát e játéknak átadta. De üthette már bottal ő kegyelme a jóságai nyomát.

Kapy bátorságban bitorolta az ebül szerzett vagyont; neki csak szín kellett, melly alatt azt elfoglalja; sokkal jobban ismerte a fejedelem gyöngéit, mintsem attól féljen, hogy az majd feleleltre vonja. De meg joga is volt azt kívánni, hogy a nótázott vagyona, mellyet törvényszerűleg a fejedelem úgy sem tarthatott meg, épen reá szálljon, ki a nótáztatást eszközölte.

Mert az illy föladás hazafi erényül járta akkor Erdélyországban és a föladó mindig bizton számíthatott az elítelt jóságaira.

Mindezekre azonban keveset számíthatott volna, ha azon harmadik körülmény közbe nem jö, hogy Teleki Mihály uram két fia szemet vete a Kapy leányokra, s a szerető atya örömmel nem néz a fiúk izlése felé. Ez aztán a leghatalmasabb villámhárító, volt, mit akkoriban Erdélyben fölfödözni lehetett.

Egyet azonban Kapy György uram is kihagyott a számításból.

És ez egy a Balassa Imre jelleme vala. Balassa határozott ember volt. Midőn Magyarországon mindenét a tulbuzgó hazafiúság egyetlen merész kockakvetésére tevén, elvesztette, Erdélybe futott, hol e csapást lassankint kinyugodni reménylé.

De a mint Kapy uram itt is olly gonoszul kirántotta alóla a gyékényt, több veszteni valója nem volt; azon volt tehát, hogy legalább boszut álljon megrontóján.

Elvetette az ezüstgombos fekete mentét s koldus-rongyokat szerzett helyette, mellyek hősies termetén úgy függöttek alá, mintha valami márványszoborra lennének aggatva.

Ekkor a nyakába vett egy óriási koldus-tarisznyát, melly egészen a térdét verte, kezébe vett egy faragatlan furkósbotot s illy öltözetben indult meg a jussát keresni.

Ebben az öltözetben, mellyet a madár ijesztők sem irigyelhetek volna tőle, először is Aranyinak tartott, hogy Kapy Györgynek egy áldjon Istent mondjon.

Kapy György uram kinn ült a Marosra néző bástyán s terepély gesztenyefa alól nézte a vidám népet, melly épen napnyugta lévén, az aratásról tért haza.

Leányai mellette ültek, épen nagybúsan, szomoruan, mert az öreg úrnak megint a házasság járt eszébe; e kedvencz eszméje, mellyet azon emlékezetes éj óta napról napra gyakrabban emlegetett.

— Milly szépen áldozik le a nap-mondá, nyugotra tekintve . . . hajh vajjon hányszor látom még illy szépen lemenni? . . . Öregszem gyermekek, és még alig éreztem az élet igazi örömét. . . Csak bennetek lelném föl már igazán!

— De hát nem jók vagyunk-e mi? Nem szeretjük-e édes atyámat eléggé? kérdé a szeretet hangján Anna.

— Nincs panaszom, kedves gyermekeim. De több kellene nekem; nem látlak még elhelyezve. No de a mi halad, nem marad. . . Igen, hát hogy tetszenek a Teleki fiúk? csak helyre egy gyerek ugy-e mind a kettő. . . Aztán meg azt venni föl, hogy ki fia? . . . A Teleki Mihály uraméi; a fejedelem első tanácsosái. Igazabban szólva ő kegyelme a fejedelem; ő a kormány feje s az ő feje a kormány. . . No szólj csak te kis bohó — folytatá, Anna arcát megcsípve, mellyik tetszik jobban? . . . László ugy-e? . . . Mindjárt gondoltam. Tüzes szemei vannak, mint az ördögnek. . . He he! Az épen neked való, ollyan túlhajti, senki sem mondaná, hogy Teleki uram fia; neked meg Mihály tetszik ugy-e Máriska? . . . No nem is ok nélkül. Olly ifjú s már kövári kapitány. . . Ugyancsak földicsértek ám titeket az atyjok előtt; és az öreg komoly úr, ugyan szereti ám, hogy erre járnak. . . De szóljatok hát, — monda végre türelmetlenül és boszankodva, hogy kedves eszméjében nem gyámolítják.

— Fialatok vagyunk mi még ahhoz édes atyám — monda habozva Anna.

— Fialatok? Máriska (fel van írva a bibliám hátára) született Anno 1652, te pedig 1654; most irunk Anno 1670-et. E szerint Máriska 18, te pedig 16 esztendősz leszesz az őszszel. Elég nagyok vagytok, hogy ne búsítsatok a fejemet. Válaszتانotok kell. Teleki Mihály már kérdezte, hogy miként osztogatok meg a fiúkon. Ne higyjétek, hogy szerencsájének ne tartsa. Én hunyadi főispán vagyok, van is mit aprítani a tejbe . . . ollyan két helyre leány pedig, mint az én kis tubicskáim, nem minden bokorban terem. . . No Máriska, te nagyobb vagy, menj jó példával elő. . . Mellyiket választod? . . . No feleljetek már, mert aztán megharagszom. . .

— Nézze csak édes atyám, miféle koldus ember ez, a ki itt jö? . . . szólt Anna másra fordítva a beszédet.

— Vigye el az ör . . . akarom mondani, mi bajod most a koldussal? . . . Menjen kend a konyhákhoz, ott majd adnak valami hulladékot! . . . kiálta a koldusra Kapy György s újra gyermekeihez fordult.

— No gyermekek, lesz-e már felelet vagy sem? Vagy mindjárt megharagszom.

— Nézze csak édes apám, az a koldus még mind közelebb jö. Millyen izmos egy ember, miért nem tud az illyen dolgozni?

— Hejh Péter! — kiált hátra Kapy — kergessétek ki ezt a szemtelen embert. Ma nincs is szombat, még is ide tolikodik a nyakunkra.

— Millyen szemeket mereszt reánk — mondá most már igazán komoly rettegéssel a leány; nem jóban jár ez, édes atyám.

Kapy még mind nem akart kedvencz tárgyától megválni, azért hátra sem nézett, de oda pillantott Mária, ki abban a pillanatban föl is sikoltott.

— Jézus Mária, hisz ez Balassa Imre! . . . Hogy jut ez így ide.

— Kevés figyelemmel van a vendég iránt Kapy György uram, vagy nagyon elhagyta az emlékezete, hogy a nekem szánt menyasszonynak kell nevémet megmondania. Ugy-e hogy csak elváltotztam.

— Miért jött kend, mit akar itt — hebegi Kapy György elképedve.

— Mit akarok? . . . Jóságaimat gazember, mellyeket elpraktikáltál tőlem. Azt gondolod, nem beláttam az észjárásod végét? . . .

— Én a kegyelmed jóságait a fejedelem megegyezésével bírom, s már készítetteli Teleki Mihály uram az adománylevelet — mondá Kapy neki bátorodva.

— Készíti ugy-e? . . . Mert rablók vagytok mindketten. Előbb beadtatok s aztán kiszalasztottatok, hogy gyanuba essem, ugy-e? Hej csak azt a levelet el ne téptem volna!

— Roszul gyanakszik kegyelmed, különben nincs feleletem reá. Inkább azt kérdezem, hogy merészel kend ide jöni a fejedelem egyik leghübb tanácsosához; nem fél, hogy megfogatom s lánczon küldöm Fehérvárra?

— O ne félj, vén gonosztévő, elmegyek én oda magam is. Lefestelek, hogy ki mi vagy.

— Csak menjen kend, ha az élete kedves.

— De nem kedves, érted-e? Miért volna kedves? Látod e tarisznyát, meg ezt a botot itt, ennyi minden örökségem. Kiforgattok mindenből, úgy áld meg érette a magyarok Istene.

— Azt várja kend, hogy cselédeimmel lökessem ki? — kérdi Kapy György, kinek sehogy sem tetszett, hogy gyermekei a jóság titkát hallották.

— Igen, vettess ki. Tetézd még ezzel is többi büneidet, gonosztévő.

— Huzza meg kegyelmed magát, Balassa uram. Itt ez a pár arany s menjen vele Isten hírével, míg meg nem bánja. Folyamodjék oda künn a német császárhoz s valamit talán visszaadat kegyelmednek.

— Kutyának kell az alamizsnád! — kiáltá Balassa szikrázó szemekkel, majd elmegyek oda, a hol igazságot tesznek s a hol a kegyelmed képét is lefestem.

— Ne fenyegetőzzék kend, mert bizony kivettetem.

— Tedd ha van lelked! — kiáltá fenyegetve Balassa.

— Hej Péter, János, vessétek ki ezt a szemtelen koldust a várból!

Az előrohant cselédség kész volt a kegyetlen parancsot teljesíteni.

Mária és Anna atyjok lábaihoz rohantak, könyörögve, hogy ne tegye e gyalázatot az egykori főuron.

De Kapy György otthon érezte magát s mint minden gyávat, őt is kegyetlenné tette a biztosság érzete.

— Nem — ordítá — ha fenyeget, hadd lássa a gyümölcsét, menjen Fehérvárra; meglátom bebocsátják-e a fejedelem elé. . . . Vessétek ki!

A hajduk közeledtek, de Balassa vasökle szétvert közöttük s megtámadói véres arcczal tántorogtak vissza az úr-koldus előtt.

— Ezt megkeserülöd, Kapy György! — kiáltá aztán öklével visszafenyegelve, s méltóságos léptekkel hagyá el az aranyi várat.

Kapy György még azon estve irt Teleki Mihálynak, hogy Balassát ne engedje a fejedelemhez jutni.

A két leány pedig tele sirta párnáit atyjok gonoszsa és a sors mostohaása fölött.

* * *

Már egy hó óta áll a nagy tarisznyás koldus Fehérhárt a fejedelmi kapuk előtt, de egy rövid percze sem sikerült bejutnia.

A hányszor kilépett a fejedelem s a hányszor belépett Teleki Mihály uram, Balassa mindig ott volt a küszöb előtt kiabálva, hogy az ő ügyét vizsgálják meg s ne hagyják olyan gonoszul elveszni.

Ennek csak a lett a következése, hogy a szegény embert a darabontok mindannyiszor elűzték.

Balassa azonban nem tágitott. Különösen a szegény fejedelemnek tökéletes kinzó szelleme volt. Memi mehetett a templomba az öreg ur, hogy a nagy tarisznyás ember utjába ne állott volna, ha ki kocsikázott, lovai elé vetette magát, ha gyalog, eléje rohant s előkeresve tarisznyájából vagy 10 fontnyi füstös irást, oda tartogatta, hogy olvassák el az ő igazságát.

Egy szép vasárnap reggelen, aratás végén épen ujbuzai urvasorájához készült a fejedelmi udvar. A fejedelem kétszer is kiüzent már, hogy a tarisznyás embert kergessék el, hogy kegyes elmélkedéseiben meg ne háborgassa.

Balassa ment egynéhány lépést és aztán újra megállt. Villogó szemeiből látszott, hogy mindenre el van készülve.

A nagy harang megkondult s a fejedelem csakugyan kiindult követve egész udvarától, mély ünnepélyes öltözetben, de kard nélkül és gyalog, az egyház ugyis alig pár lépésre levén.

Apaffy uram fejét a Bánfy Denés halála furta, ez okból egy nemes csatlós által ugyancsak szóratta az alamizsnát a koldus nép közé.

Ő maga legelől ment gyalog, feje föld felé horgasztva, mintha aranysarkantyus csizmáit vizsgálná; sötét zöld mentéje taktusra fityegett rajta. Balkézt a derék, de sógora halála óta igen megütődött fejedelemné ment s ezt Teleki Mihály uram követé, kinek rövid czime ez időben következő vala: fejedelmi első tanácsnok, országos főtabornok, tordai és máramarosi főispán, Csik-Gyergyó és Háromszék, a huszti és kövári várak főkapitánya stb.

Ilyen sok ember volt ő kegyelme; azért nem csoda, ha büszkeségtől égtek kisdud fekete szemei s nem látszott helyét lenni a párduczboros dolmányban.

A hetyke országnagy nyomában Bethlen János uram az országos korlátnok lépett. Hogy feje nem üres, meglátszott rajta. Homlokán mély ránczot vertek az országos gondok, fejét nem hordá magasan; nyájas szives ember volt ő kegyelme különben is, pedig ő volt ám az a híres historicus, a ki azt a híres krónikát irta. Ezek után jött aztán egyremásra a sok főispán és tanácsos ur; ezek között Kapy uram ő kegyelme is.

Lépdel lépdel Apaffy uram áhitatos magába-vonultsággal. Isten előtt annyira megalázkodva, hogy lelkében magát vallotta országában a legcsekélyebb embernek; no de volt is ám a dologban valami.

Egyszerre csak valami zuhan sarkantyus csizmái elé s a mint oda néz, — hát újra a nagy tarisznyás ember.

— Keljen föl kegyelmed a lábam alól, Balassa uram; legyen annyi becsülettel, hogy legalább illy szent foglalkozásban ne botránkoztassa az embert.

— Jókor jövök én nagyságos fejedelem; ilyenkor van ideje az istenes tetteknek. Tekintse nagyságod siralmas állapotomat s ne engedje, hogy a gonoszok nevensenek rajtam, ki ártatlan vagyok, mint a ma született gyermek. . . . Vizsgáltsassa meg ügyemet nagyságos uram s ha vétkes vagyok, im itt a fejem.

— Ugyan menjen kegyelmed, ne botránkoztassa ő nagyságát, holott a sakramentumokkal akar élni — mondá elutasítólag Teleki Mihály.

— Ismerjen Istent kegyelmed is — rimánkodék a koldus, fetrengve a földön — bizony jobban meghallgatja a kegyelmed imádságát is az igazságos Isten.

— Menjen, menjen jó ember, nincs ennek most ideje.

— De hiszen ezt halloom már én egy hónap óta mindig, pedig azóta nincs ám folyvást istenitisztelet. Már én nem kelek föl innen: gázoljanak által rajtam kegyelmedek.

— Nagyságos uram! — mondja a fejedelemnek Teleki — részeg elől az Ur is kitér. . . . Ne hagyja magát nagyságod zavartatni elmélkedései közben.

A fejedelem kikerülte a földön fetrengő Balassát s az egész főuri menet tovább haladott.

— Nincs hát igazság a földön! — kiáltá a tarisznyás ember, kétségben; talán az Ur is levonta szemeit e bünös földről!

Az áhitatos nép, melly a jelenetnek eddig néma tanuja volt, botránkozva hallá az átkozódást.

Bethlen János uram, ki az uraktól észrevétlenül hátramaradt, mind ezt hallá, s Balassa vállára téve kezét, megszólalt.

— Ne átkozódjék Balassa uram, hanem menjen lakásomra, s

várja meg, míg az Ur házából visszatérek; meglátjuk, lehet-e segíteni a dolgon.

— Istenes dolgot cselekszik kegyelmed — mondá Balassa érzékenyülten. Ime akkor jó a segítség, mikor legkevésbé vélnők. A levelek itt vannak. Minden vagyonom itt van e koldustarisznyában.

Másfél óra mulva a tarisznyás ember Bethlen János uram dolgozó szobájában állott, szemben a házi gazdával, ki könyvekkel rakott asztalán, a Balassa uramtól átvett iratsomót vizsgálgatá.

— Nem jól indult kegyelmed — mondá kutatás közben — fufang emberek ezek; nem lehet ezekhez az egyenes uton jutni . . . Itt, ezek közt, kell valami ollyasra találunk, a mi célhoz vezessen . . .

— Adná az Isten — mondá reménylő arczczal Balassa — tudom én, hogy nehéz a keresete koldusnak a nagy urak ellen; ha meg patvarkodom, még ki is adnak Magyarországra; ott meg elverik a port rajtam.

— Megálljon csak kegyelmed. . . Hiszen a sibóthi részjóságot kegyelmed Török juson bírja.

— Ugy ám, de mi köze ennek a dologhoz?

— Mi-e? . . . Igen sok; a kihalt Török-család javaiban nem a Telekiek kaptak-e donatiót?

— De igen.

— S még sem érti kegyelmed. . . Annyi mint nyerve van. Van-e kedve kockára tenni ezt az egy jószágot?

— Csak valamit kapjak vissza, hol magamat megvonhassam. De nem értek ám én ebből semmit nagyságos cancellarius uram.

— Hát cessáljon kegyelmed Teleki számára. Hisz ez világos.

— Még sem értem.

— Hallja hát kegyelmed. Megmondjuk Telekinek, hogy a Kapytól lefoglalt jószágok egyikéhez neki van jusa.

— Ezt értem.

— Ekkor Teleki követelni fogja azt Kapytól.

— Ezt is értem.

— Ugy de Kapy nem fogja adni. Ismerem telhetetlen fősvénységét.

— És aztán?

— A többi aztán önként jó. Teleki megindítja a pert az erőszakos elfoglalás czime alatt, s ha kegyelmed nem is jut egy könnyen hozzá, de legalább majd ő sem bitorolja.

— Ez kell nekem cancellarius uram. Csakhogy boszut álljak ez álnok gazemberen.

— Nini! — kiálta Bethlen János — de még más is van itt.

— Mi volna ugyan jó uram?

— Egy zálogos szőlő Czelnán a Bornemiszáktól. Nem örvend kegyelmed.

— Nem tudnám minek.

— Itt meg a fejedelemnek cedálunk. Tudja kegyelmed, hogy Apaffy uram szereti a szőlőlevet; fele a czelnai hegyeknek már úgy is az övé.

De a zálog ideje még nem telt le.

— Mindegy; csak szin kell most ide. Annyinak vegye, mintha nyert pörünk volna. Holnap beszélék Telekivel s holnapután föl lesz véve a pör.

* * *

Másnap két ollyan párbeszéd volt, melly történetünk folyamára eldöntő hatása.

Az elsőt Bethlen János uram folytatá Telekivel az udvari cancelláriában.

— Láttad már Mihály ennek a szegény Balassának a leveleit?

— Ejh mi közöm ezzel e féleszü részeges emberrel.

— Kár pedig meg nem nézned, mert a mint tudom, ő sokat birt a Török juson s ha jól emlékszem, még a Bornemiszáéknak is van zálogjok nála.

— Hogy Török juson?

— Nem tudod, hogy az utolsó Török szerencsétlen lenyakazott felesége Balassa leány volt.

— A biz igaz. Bezzeg Kapy uram hallgatott róla. De millyen

gazul is beleült annak a szerencsétlennek a jószágaiba; jó, hogy még a donatio nincs kiadva róla. A fejedelem ugyan rég neki ígérte. No hiszen majd teszünk róla.

A korlátnok ollyformán kacsintott, mint ha ezt mondaná: no hiszen jól van már minden!

A másik párbeszéd Teleki és Apaffy között folyt, még pedig ebéd után.

— Nagyságos uram! Ezt a Balassát csak le kellene már valahogy rázni a nyakunkról. Tegnap is millyen komédiát csinált.

— Már egy hónap óta kérem kegyelmedet, hogy kergesse el kapunk elöl; még imádkozni sem merünk tőle.

— Én bizony megvizsgálom, miben áll a dolog. Mert hisz ha kém lett volna, azóta módjában volt kiszökni és meg sem tette. Aztán meg akkor nem foglalták volna le oda kinn mindenét.

— Persze, persze.

Kegyelmed jobban tudja. Csak a nyakunkra ne küldjék. De hát mi lesz vele, ha ártatlan jószágait már a hunyadi főispánnak ígértük.

— Ígértük, de nem adtuk. S ez nálunk nagy különbség.

— A mint kegyelmed gondolja. Csak meg ne haragudjék.

— Haragszik nem haragszik; az igazság az első. Fiat justitia!

— Fiat justitia! — dűnyögé Apaffy uram s öreg karszékéről fölkelvén, jót húzott egy még öregebb ezüst serlegről. (Folytatás köv.)

Nép- és tájrajzok.

A római sáncok vidéke.

(Folytatás.)

A hosszú faluba minél beljebb értem, annál szebb, újabb formájú, téglából épített, cseréppel fedett, és tüzvész ellen biztosított házakat láttam, nem tudtam a dolgot mire magyarázni, míg a deszkakerítésen keresztül egy udvarba nem tekinték, mellyben egy széles kalapú, posztó nadrág-, s ujasban, térdig érő csizmában, bajszatlan, s trágyával foglalkozó embert láttam, egy másikat szeke-

Rácz vőfény és dudás. (Fifer és gajdás.)

ren szántó eszközökkel, egy harmadikat trágyás szekérrel, és ekkor reá ismertem a szorgalmas *svábokra*, kik a munkásság által gyarapodnak, s gazdagodnak; míg az itt századok óta lakó törzsfajok, mint magyarok, rácok, bunyevácok, és sokácok, többnyire a dologtalanság miatt elszegényedésre, és elpusztulásra jutnak.

Vannak még most is különösen rácz falvak, mellyekben közös erővel vétetnek meg áruba bocsátott házak, földek, csak hogy a svábok a falukba be ne költözhessenek! — pedig mind hiában. Vajha ezen haszontalan erőködés helyett szorgalmasak, s a gazdaságban előrehaladók lennének; mert vannak rá példák, hogy dacára a mult szomorú eseményeknek, a kik el nem csüggedtek, a kik a dologhoz amúgy igazán hozzáfogtak, nemcsak hogy el nem szegényedtek, de az elpusztulástól épen nem félhetnek.

Midőn egy izben a kedves családban, mellyet látogatni jöttem s melly igaz magyar vendégszeretettel fogadott, tölték néhány kedves órát, egyszerre csak megszólal a faluban a kisbírók dobolása, tudtára adván minden lakósnak: hogy a ki bizik magában, s jószágában, csikájával jelenjen meg, mert volt földesurok, a falu leg szebb csikaja tulajdonosának 5 darab aranyat ajándékozand.

Egy negyed óra mulva, tele lett a kastély nagy udvara.

Uraim! szólt a házi úr, egy kis multság, de némelly lakostársamnak a lótenyésztés körül tett fáradozásait jutalmazni, a vetélkedést köztök előidézni ohajtván, tűztem ki ezen jutalmat, mellynek odaitélése végett önöket felkérem.

Mi tehát „in corpore“ — az udvarra mentünk.

Itt egy cigány Bucefalusával (tapló lehetett a fülében, mert rázta fejét, s nagyon rugdalózott) minden áron figyelmünket egyedül magára akarta fordítani, ott egy vastag nyakú alig 12 marcos szilaj mén, két ráczi által is vezetve, amott egy fiú nem birván a mokánnyal hason húzódik, s leg hátul állottak a kék ujasak, győzelmüket nem feltők; mert végre is az igazság úgy hozta magával, hogy az 5 aranyat a kék mándlis vigye el.

— Hogy az a csikó?

— Sechshundert Gulden!

Hatszáz váltó forintért, a földmives nálunk földet, és nem lovat vesz, gondoltam magamban. — Itt majdnem minden tizedik háznak van a tenyésztésre alkalmas ménje, holott nálunk községeknek sincs! — Oka ennek nagyrészen a közös legelő, majd a tagosítás behozatalával, e tekintetben is jobbat remélhetünk.

Nem bocsátkozom azok leírásába, mellyeket a gazdaság körül tapasztaltam, itt csak a néppel s szokásaival akarom olvasóimat kissé megismertetni.

— Hah! sajátságos zenét hallok?

— Az új bor, mondá egyik a vendégek közül.

— Hegyen völgyön lakadalom.

— Ime a fifer (vőfény) gajdásával (dudás)! — hangzék a társaságban.

A fifer kulacsát megemelvén kereste a társaságban a házi urat, s azután, borsapkáját leemelvén, azt mondá:

— Uram! a goszpodine knéztől (a bíró urtól) küldve vagyok, hogy téged, s vendégeidet fiának lakadalmára, melly holnap kezdődik, s akkor végződik, mikoron neked tetszik, — meghivjalak.

A házi úr, miután magának is számos vendégei voltak, helyettesítését igérte, s azzal mosolyogva reám nézett.

Beestellett, midőn a kastély termébe vonultunk, reggelre agarászat volt rendezve. A vadászok, cselédek, nyergelt paripák, bőrükbe alig férő vadász-kutyák tarka seregével elindultam — útközben már a jóslatok is hallatszottak. — A házi úr fővadásza semmi jót sem remélt a mai naptól; mert a négy mázsás kulcsárnéval találkozott, és ez még hozzá, neki jó reggelt és sok szerencsét is kívánt. — A lovász-mester nem szereti a dolgot; mert a nyereg-hevederek nagyon ereszkednek, látom már, mondá, az a fakó jövevény megszokta a buczkákat, még talán csuffá teszi a mi szellőnket sat. — Nem sokára a nyulakat ide s tova már a római nagy sánczokig hajhásztuk, mellyek Kátytól innen, az az a Dunától kezdődve Csurognál a Tiszáig húzódnak, s a Csajkás kerületet alsó Bácsmegyétől elvágják.

Itt állottam tehát lovammal azon sáncznál, mellyhez 1697-ik esztendőben Eugen herczeg az akkori magyar sereget Zentától — egyhúzóban 6 óra alatt levezette. — Igen, ezen sáncznál nyertük meg a nagyszerű zentai csatát! — 1697 szeptember 11-én.

Illy dicső emlékek közepén azt, hogy agarászaton vagyok, majdnem elfelejtém, de a nyereg-kápák nyulakkal mégis megteltek s mi haza tértünk. — Ezután a lakodalomhoz készültünk. (Folytatjuk.)

Kálmán király és a dalmaták.

Európában minden országnak volt tengere, csupán Magyarországnak nem jutott.

Erre őseink nem gondoltak, midőn hazát foglalni jöttek, ők beérték a gazdag mezőkkel, az édes vízi folyamokkal, tenger mellett nem laktak soha (a Kaspiumitó nem érdemelvén e nevezetet). Ezért nem volt Magyarországnak virágzó kereskedése, külországgal összeköttetése, s szorultság idejében menhelye. E hiányt észrevette Kálmán király, s a körülményeket századokkal előre tudva becsülni, hozzá

foglalá országához a dalmát tengerpartot. — E foglalása példányul szolgálhat bármelyik ujabbkori státusférfiúnak.

Először mint interveniáló hatalom jelent meg Dalmáciában a pusztító szomszédok ellen; — azokat leküzdve, mint védő és pártfogó hatalom foglalt befolyást az országban, — később e felsőbb-sége megtagadói, mint lázadók ellen fogott fegyvert, s mikor legyőzte őket, akkor elhalmozta őket szabadalmakkal, kiváltságokkal, adómentességgel s a trónról származó minden kegyosztással, míg önként elfogadták őt uralkodójoknak; akkor közös alkotmányt adott nekik Magyarországgal, s végre olly csinján keblezte be őket Magyarországra, hogy nem volt módjuk azt ellenzeni, s azontul e czim helyett: „magyarok királya“, nehogy megsérteni láttassék az idegen nemzetiségeket, így nevezte magát: „Magyarország királya.“

Busilla grófnőt, kit Kálmán király a szicíliai Roger gróftul kért nőül, mint királyi menyasszonyt már dalmat nemesek fogadták hódoló tisztelettel a partokon, vezérok Vinkur, ötezer nemesel kísérte a szép és szellemdús norman hölgyet Kálmán királyi székvárosáig.

Jelen historiai képünk azon jelenetet ábrázolja, midőn a derék dalmaták meghódolnak bölcs Kálmán királyunk előtt s a hűségi fogadást leteszik kezébe.

Kálmán király és a dalmaták.

Göcseji hármasszék. *)

(Az ottani szólásmód szerint).

A szőlőbirtok iránti panasznak barátságos uton leendő elintézése végett az elém rendelt felek Göcsejből megérkezvén; illő köszöntés és elfogadás után „En“ mint akkori szolgabíró, — „As“ mint kereső, s „Amaz“ mint panaszlott, — imígy beszélgetnek:

As: (vörös csákósan, delmányban és pörében) A *degradált* (decretált) napra ime beálltunk t. bíró ur parancsolatja szerint; elhoztam a pert is, (mit a fejről levett csákóból huzott ki.)

En: Szép, hogy együtt jöttök önök, — jele a célba vett egyesség sikerének.

Amaz: Csupán a szélső háznál ért be n. bátyám.

As: Pedig én az igaz uton lovagoltam ide, — mig te öcsém, mondás-ként, ma is a görbét jártad.

Amaz: Mi tagadás benne, torony iránt jöttem gyalog; — sántikáljon paripán, ki teheti; az én utam különösen ma, egyenes volt.

As: *Csapásod* (nyomod) aligha mégis a rókaljukhoz nem vezetne?

Amaz: *Jába* (hiában) *segválódik* (vexál) bátyám uram, avval nem nyer a törvény előtt.

En: Ne *böstörködjenek*; az e féle szóváltások nem vezetnek célhoz. Üljenek le, s csendesen legyenek, míg a pert áttekintem.

As: (a nagyító tükrömbe nézvén: kitörő nevetésre fakadt.)

Amaz: No no, *vezteg* (békén) legyünk, t. híró ur megharagszik.

En: Nem látott még olyan tükröt?

As: *Féreg* (farkas) marja meg a csinálóját, — alig ám hogy rá ismertem magamra; — vajjon ha nyeregben *ülést* (ülve) mindig ebbe a boszorkánytükörbe néznék: elbirna e lovam? — Nézz bele öcsém, — volt e ilyen fia apádnak, mint a millyent benne látsz?

Amaz: Huj be ocsmán! illy nagy feje a Góliátnak sem volt; — hogy a macska morogja meg feltalálóját.

En: (tovább olvastam, a felek suttogva mulattak és nevettek, sajnálom, hogy a tükör fölötti természetű élczeskedést végig nem hallhattam.)

As: Derék egy botra tettél szert öcsém; — azonban jó lett volna ám kívül hagyni.

Amaz: Igazság, — de biz a kézbelit hamar kézben felejtí az ember.

As: Az illyen eszköz gazdaság körül óra gyanánt szolgál, mert ez is üt, és repetál; — hanem kurtább lehetne valamivel.

Amaz: Sajnálom elvágni, igen jó fogantékja van.

As: Az alsó végiből mess le egy darabot.

Amaz: Alatt nem hosszú, lám épen csak a földig ér.

As: Bohó!

En: A pert átnéztem, s azt veszem ki belőle, hogy némileg mind a két félnek igaza van. N... nek a kérdéses szőlőbirtok két harmada ösiségnél fogva visszajár, — egy harmada pedig mint szerzemény és újra ültetett, P... nál marad.

As: Én is úgy tartom.

Amaz: Hát a gyarapítás?

*) Lásd a „V. U.“ mult számában közlött: „Göcseji párbeszéd“-et.

En: Az előbb becsüsök által bebizonyítandó.

Amaz: Minek oda becsüs? — maga jól tudja bátyám uram, hogy mily-lyen volt hajdan és millyen most: — hat tőke nem ért benne egy jót. — De aztan a megszakítással csak én lennék a vesztes. — Mit csináljak én egy harmaddal hajlék nélkül? nem vagyok én *bális* (fűszeráruló kosaras) hogy a termést puttonyban cipeljem el róla a másik hegyre. Fizessen ki az egészből bátyám uram, vagy én fizetem ki az ősi just.

As: Be jó vize jött a malmodnak öcsém! könnyű ám kimondani azt a fizetést, de bajos teljesíteni, mikor pénz nincs.

Amaz: *Kurkálja* (kutassa) elő a talp alul penészes huszasait és tallérjait, mellyeket valamelyik ösapja — talán még Mátyás király idejében sötétre dugott.

As: Oh be *puruttján* (alaptalan) beszélés! Elvitte biz a bátyám, ha mi volt, — mikor anyádhoz beházasodott.

En: A pénzbeli kifizetést akár az egyik, akár a másik részre szintén ajánlanám.

As: Tudod mit, öcsém? Bocsásd vissza az enyimet a téged illető rész-szel együtt, — mellyért a *bizonkolt* (erősített) javítást is betudva: odadom a „pityer-mezőn“ levő hat hold szántó földemet.

Amaz: Csak hadd szántsonak azon *tuább* (tovább) is a pityrek, — hiszen bátyám uramnak megboldogult sógora eltagadta, hogy az övé, mert *árgyilus* (agilis) ember levén, nem tartotta érdemesnek *porcsiózni* róla.

En: Mit érhet azon föld átalában?

Amaz: Semmit, mert *haszonvetellen*, még fű sem fogja.

En: Az nem lehet, hogy semmit se érjen, — már maga a hat holdnyi térség is érhet valamit.

Amaz: Arra *főnek* az égfelé még nagyobb a térség, még sem adnak érte egy krajczárt se.

As: No pedig mondásként *jába* (hiában) alázd földemet, *vóna* csak egy Kránitznak módja, azt a birtokot *piribizálnya* (privatisálnia), fogadom, hogy idővel sáfrányt természetene rajta.

En: Mit ad hát a másik fél a szőlő ösiségének megváltása fejében?

Amaz: Isten neki; — átengedem érte a *pergyászloi* (prijászloi) szőlő-birtokomat, mellyért épen t. bíró urnak vagyok köteles *dácsiával* (hegyvám-mal) de azért *pervátusom* (privatum).

As: No öcsém, most az egyet megfoglál; — köszönd, hogy t. bíró urat tettet a latba; — álljon hát a csere, — adj kezet, — szent a békesség!

En: (mint egyességbe szövött, bort tettem a felek elé, mondván:) Igyanak áldomást — épen „pergyászloból“ — az alatt én az egyesség tartalmát perbe iktatom.

As és Amaz: (poharat emelvén a szolgabíró és hegy urát együtt éltetvén: mig én az irást bevégezzem, ők a kupát kiürítették.)

En: Im hallják; (felolvastam a perbeli egyességet,) — most írják alá neveiket, s én megerősítem, aztán vigyék el a pert segéd eskütt urhoz, ki mind a két részre külön példányban kiadandja.

As: Pedig inkább mondásként ki légyen az *ázinktusa* (adjunctus)?

Amaz: Hát nem tudja bátyám uram? — T. T. az a *termetes, szabált* (nagy, kövér) ur.

As: Köszönjük t. sz. bíró urnak a vesződségét és szíveségét, — s te öcsém, adj hálát, hogy ismét jó lélekkel a mások szemébe nézhetsz. f. e.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton a színházban.

XLI. Levél. Gabriela, írta Fortis Leo, az erős oroszán.

Tisztelt szerkesztő barátom. A dramaturgusok régen meg vannak akadva azzal, hogyan osztályozzák a drámákat? ime segíték rajtok: Nro. 1. vannak drámák, a mik azért irattak, hogy a kritikusok által magasztaltassanak, a közönség által tiszteltesse; az igazgatóság büszkeségét képezzék, s előadatásuk ünnep legyen a színházban, még pedig olyan ünnep, a mikor a kritikusok elmennek sétálni, a közönség otthon marad, s az igazgató szomorúan nézi az üres padokat; azért neveztetnek ezek *szomorújátékoknak*; Nro. 2. vagynak ismét drámák, mellyek azért születtek, hogy a kritikusokat dühbe hozzák; ámde a közönséget megrikassák, s miknek előadásuk a színházra nézve vasárnap; tudniillik olyan nap, a mikor a színház megtelik; azért neveztetnek ők *színjátékoknak*. Nro. 3. vannak ismét darabok, mellyek nem a kritika, nem is a közönség kedvéért irattak, hanem azért, hogy tündöklő szerepeket adjanak színészeknek és színésznőknek, mikben azok dicsőséggel mutathassák meg; hogy mit tudnak? azért híják ezeket *drámáknak*. Nro. 4. vannak továbbá darabok, mellyek a fentebbi virtusok egyikével sem dicselkedhetnek; ezeket csupán azért írják, hogy a kritika mulathassa magát rajtok, s a közönség, melly gyönyörködik a kivégeztetésekben, három napig találhasson örömet abban a gyönyörű executióban, a mint egy illyen árva delinquent a halál mindenféle nemeivel megöldönszik, itt levágják, ott kerékbe törik, megnyúzzák elevenen s szétbontozzák és mutogatják, hogy miben halt meg? Azért híják ezeket *nészjátékoknak*.

Azt kegyelmed könnyen kitalálhatja már most e tudományos definitióból, hogy a fentiszelt Gabriela tartozik a Nro. 3 alá; mint olyan mű, melyet szerzője Ristori számára készített; s mellyben ragyogó alkalom adatik a személyesítő művésznök minden színpadon elképzelhető alakot és szenvedélyt bemutatni; szerelmet, csalódást, önfeláldozást, gyalázatot, leveretést, nemes elhatározást, erőt, gyöngeséget, élczes különczködést, őrzöngést, és

vége plasticus meghalálózást; játszani hercegnőt, színésznőt, jósnőt, irónőt, törököt, görögöt; ragyogtatni plasticai és szavalati tanulmányait stb. stb. stb., mind e feladatnak tökéletesen megfelel Fortis Leo műve, s mint a színészi erőt és tanulmányt kifejtő mű betölti az maga helyét színpadunkon; teljesítvén a példabeszédet, hogy „fortes creantur fortibus.“ *Kakas Márton.*

Irodalom és művészet.

— „Mátyás diák könyvesháza“ második füzeté megjelent. Kiadja *Vahot Imre*. Vannak benne gazdasági, növelési, természettudományi, történelmi cikkek, egy elbeszélés s néhány dal, rajzokkal vegyítve. — Ára 16 pkr.

— Nagyváradról egy 16 lapnyi kis verses művet kaptunk, mellynek czime: „Zrínyi Ilona.“ Ballada. Írta *Nagyvasapi A. Károly*.

— Minap szólottunk a sárospataki irodalmi mozgalomról, a legfontosabbat azonban csak most említhetjük meg. E napokban érkezett kezünkhöz egy előfizetési felhívás egy új protestans és tudományos folyóiratra. Czime: „Sárospataki füzetek.“ Évnegyedes folyóirat. Egyház és nevelés, tudomány és irodalom körében. Kiadják: *Hegedüs László*, alszóempléni esperes, *Szeremley Gábor* hittanár. Szerkeszti: *Erdélyi János* bölcészett és nevelés tanára, a m. t. társaság tagja. Olly nevek, mellyek az olvasó közönség bizalmát nagy mértékben képesek igénybe venni. A kibocsátott programmban ki van mondva azon meggyőződés, hogy soha sem volt inkább érezhető egy protestans folyóirat hiánya, mint épen most, midőn az átmenetel korszakát éljük, s midőn nemesak eszmékkel van közünk, hanem azok kivitelével is. E prot. folyóiratban fő hely lesz szánva az egyház és nevelés ügyének s ezek mellett a tudomány- és irodalomnak. A folyóirat évnegyedes. Egy évi folyam 4 füzetből, összesen legalább 60 erős ívből fog állani. Meg fog jelenni minden 3 hónapban, 15 magas nyolczadrét iven, főlappal és tárcaival. Ha a cautionalis összeg kilátásba helyezett letétele (mit az előfizetők részvéte is képes eszközölni) sikerülend, akkor heti vagy napi lappá fog változni a folyóirat. Addig is

reményli a szerkesztő, hogy az évnegyedes „Sárospataki füzetek“-kel is halaszthatatlanul szükséges jó szolgálatot fog tenni a prot. egyház ügyének. Az első (ápril—júniusi) füzet június végén fog megjelenni 15 íven. Előfizetési ár Sárospatakon évenként 5 ft., félévre 2 ft. 30 kr., vidékre postán évenként 6ft., félévre 3 ft. pp. A bérmentett előfizetések május hó végeig küldendők be a szerkesztőséghez Sárospatakra. Gyűjtőknek minden 10 példány után egy tiszteletpéldány jár.

M i u j s á g ?

— Ő cs. k. *Apostoli Felsege* és *Császárné ő Felsege* legmagasb megérkezése alkalmára Budapest térein mindenfelé a legnagyobb előkészületek folynak s minden arra mutat, hogy meglepő fénynek és pompának leszünk tanúi.

— Ő cs. kir. Felsege *Albrecht főherceg*, Magyarország főkormányzója és felseges neje *Hildegard főhercegné* mult héten Bécsbe utaztak, honnan csak ünnepek után térndek vissza.

— Mart. 30-án ő eminentiák: herceg *Schwarzenberg* prágai hercege-érsek, *Szitovszky* hercegprímás és esztergomi érsek s *Rauscher* bécsi hercege-érsek szerencsések voltak délutáni 1 órakor ő cs. s Apost. kir. Fölségének átadni a concordatum megkötése emlékére vert nagy arany érmet, mellynek egyik oldalán Fölséges Urunknak a püspöki karhoz intézett szavai vannak, másikon pedig a boldogságos sz: Szűz előtt a szent atya IX. *Pius* és ő Fölsége térdelve ábrázoltan. Alul e szavak: *Via, Veritas, Vita.*

— *Szász-Koburg-Koháry* Ágost herceg f. hó 3-án Bécsből magyarországi jószágaira utazott.

— Egy felsőbb rendelet tétetett közzé mult heteken, melly így szól: „Tapasztaltatván, hogy némely helyeken a nép-, fő- és alreál-iskolák tanítói, sőt néha az altanítók is *tanároknak* (professoroknak) neveztetik magukat, melly czim őket meg nem illeti, sem tekintélyök fentartására nem szükséges; — e végből rendeltetik, hogy a felügyelők örködjenek a felett, miszerint jövőben a népiskolákhoz tartozó tanító-egyen se föl ne vegye a tanár-czimet, se meg ne engedje, hogy a tanítványok, vagy ezek szülei által így neveztessek,

— Lapunk irodalmi rovata megemlítette minap *Irinyi József* legujabb becses munkáját: „Az 179 $\frac{1}{2}$ -iki 26-ik vallásügyi törvény keletkezéséről.“ Kiket e munka érdekel, örömmel veendik a hirt, hogy pesti nagykereskedő *Frölich Frigyes* ur olly czélből, hogy a munkát a magyar nyelvben nem jártas bel- és külföldi protestánsok is olvashassák, most saját költségén fordíttatja németre, s ki is fogja adni, még pedig úgy, hogy a német fordításból várható minden haszon is a szerző, *Irinyi József* legyen. A német kiadás a szerző felügyelete alatt már munkában van. (Megjegyezzük itt, hogy német lapok *Irinyi Zrinyinek* írják.)

— A V. U. f. évi 5-ik számában „*Kuruzslások a vidéken*“ czim alatt egy tudósítás jelent meg Tokajból *Székely József* orvos urtól, mellyben Szabolcsmegyei K—ló helységben fölmerült több nagyszerű és szomorú példája a kuruzslásoknak s több e nemű szerencsétlen eset volt felemlítve. Azóta nyiregyházi járási orvos dr. *Szabó Dávid* urtól, ki azon járásnak, hol K. (Kenyizló) helység fekszik, hivatalos orvosa, hiteles felvilágosítást nyertünk e tárgyban, mellynek lényege következő: Az említett kuruzslási eset a járási orvos ur által a hely színen hivatalosan megvizsgálva, sőt az illető fensőbb cs. k. hivatal által tárgyalva s a bűnösnek találtak elítélve lőnek. A lapunkban közölt eset a hivatalos tényállás után ennyire devalválódik: K. helységben élt B. M., 34 éves férfi és H. Gy.—né 48 éves nő, köszvényben szenvedtek régiebb idő óta, s mind ketten ágyba estek, egyik m. é. novemberben, másik decemberben. Különbféle tudós orvosi és együgyű köznépi szerek nem használván a sinylődőknek, végre cinóberrel is megfűstöltettek. A cinóbert kerítették egy szomszéd helységbeli zsidó boltostól, ki ezért az illető törvényszék előtt bűnhődik is. A fűstölés után az első három, a másik két héttel meghalt, még pedig — mint erre vonatkozólag a hivatalos orvosi vélemény nyilatkozott — a cinóberfűst által ezek halála ha okozva nem is, de hibetöleg siettetve lőn. — Ennyit mondanak a hivatalos adatok, mellyekből örömmel olvassuk ki a baj csekélyebb terjűségét, semmint azt lapunk első közléséből netalán némelyek képzelhették. Más részről pedig éppen olly örömmel ragadjuk meg az alkalmat, kimondani teljes elismerésünket mind az illető cs. k. hatóság, mind a járási orvosi hivatal irányában, mellyek — mint a fentebbiekből is kiténik — a néptesti jóléte felett is folytonos éberfigyelemmel örködnék.

— *Boross Mihály* „Boldogházi estéből“ három füzet jelent meg eddig. Az utóbbi „*Zsiga bátyám és én*“ czimú vig regényt hozza.

— *Benkő Kálmán* színészt tudósítja a n. színház igazgatósága, hogy az előbbeni feltételek mellett a n. színházhoz szerződhetik.

— *Sárközy Ferencz* pesti népzene társasága nem sokára Nagyváradra fog utazni, hogy egy időre felvidítsa az ottani kedélyeket, ha t. i. szükségök volna a vidításra.

— A *miskolci színház* részvényei folyvást jó keletnek örvendenek. Legközelebb gróf *Erdődy István* borsodi földbirtokos egymaga 100 részvényt vett meg. A megnyitási ünnepély közeledik. A színházi választmány két tagja a fölszerelés végett már is Pestre érkezett. A vidéki szinigazgatók már folyamodnak a kibérlésért. Szívünkben örvendünk a nagyra törő, életerős Miskolcz emelkedésének. A város nemzeti irányu csinosodása hangot, példát fog adni az egész felvidéknek. De még az alföld némely hatalmas városa is gondolkozóba eshetnék az itteni lelkeség láttára.

— A *szabadkai színház* viszonyai néhány évi fennállása óta mindig kedvezőbben alakulnak. Hogy az nem pusztán nyereszkesedés tárgya s nem csupán mulékony élvezetül szolgál, hanem mindinkább a nemzeti ügy előmozdítására hivatott közintézet lesz, tanúsítja azon változás, mellyről a hírlapok tudósítanak. A szabadkai színházat ugyanis a tulajdonos várostól jövőre öt

lelkes férfi vette bérbe u. m. *Rudics József*, *Rudics Mór*, *Vojnits Barnabás*, *Vojnits Gábor* és *Mukits János* urak. Ezen vállalkozás egyedüli czélja: a nemzeti művelődésünkre annyira fontos magyar színművészetnek e vidékeni megjelölését eszközölni. Midőn e nemes vállalkozási buzgalmat teljes méltán-lással fogadjuk, egy percig sem kételkedünk, hogy Szabadka és vidéke közönségének ismeretes közérzete teljes erejéből ne gyámolítsa a vállalkozókat nemes törekvéseikben. Adja az ég, hogy a fényes sikerről mielőbb tudósíthassuk olvasóinkat.

— *Komlóssy Idát* Kolozsvárt „*Ildiko*“ drama adatása után fáklászenével kíséré szállására a kolozsvári ifjuság. Maga a művész gróf *Kemény Sámuel* 6 lovas fogatán érkezett szállására.

— Majus 14-én lesz a *pesti műegylet* ez idei sorsolása. Ez alkalommal sorsolás alá kerül 73 olajfestvény, 14,041 pft értékben, 20 mellszobor és 207 vízfestvény, metszvény és körrajzolat. Összesen 300 nyeresemény 15,206 pft. értékben. E sorsolásban részt vesz mindenki, a ki 5 pft. lefizetésével az egyesület tagjává lesz. Ezzel a fentebbi tárgyakból is nyerhet s azonkívül bizonyosan megkapja a szép műlapot, melly *Barabásnak*. „A meny megérkezése“ czimű eredeti műve után készült körrajzból áll.

— *Pályázati felhívás, jutalomdíj nélkül.* Az igen tisztelt szerkesztőség engedelméből legyen szabad hírlap utján a mezei gazdaság érdekében utasítást kérni a hozzá értőktől a felől: „Miként lehetne a lak környékén elhatalmazott házi poczokat, vagy patkányokat minél sikeresebb módon kiviesztetni? Macskát alig találni, melly poczokat öldösní vágyó természettel bírna. — Vas, vagy más törbe kerítés olly ritkán kivihető, hogy a patkányok illy utoni kiviesztése nem igen látszik eszközölhetőnek. Mérgezett eledelket pedig kikerülni tudó bámulatos szaglási érző tehetséggel látszanak felruházva lenni, s e mellett lak- és élelemtár körül annyira kártékonyak, hogy a közönséggel legnagyobb jót közlne, ki ezen tekintetben sikeres utasítással szolgálhatna; s az illyen valójában a gazda-ember háláját, sőt a vagyonosbaktól illő jutalmazását is, méltán megérdemelné.“ *)

Püspökből: *Egy gazda.*

— Szathmármegyében 34 jutalomdíj osztott ki a mult télen elejtett ragadozó állatokért; köztök 33 farkas, 1 medve volt.

— *Bahony-Tamási*, ápril 2. Önnök általam egy év óta hozatott iker lapja nálunk sem téveszté hatását, hanem olvasó együletet alapított, miről már a mult évi V. U. 51-dik számában előleges tudósítás adatott. — A 15 pftnyi részvény alapon létesített olvasó egyület tehát áll s örül a nép, hogy ollyaknak jöhet tudomására, mellyek eddig előtte zárva valának. Legkedveltebb olvasmányok a történeti adatok. *Jókai Mór*nak „Magyar nemzet története“ nálunk is közkedvességben részesül. A kis kezdet szép haladásnak örvend. Találkoztak a szellemi haladás barátai közül, távolból is, hová a V. U. olvasó együletünk alakulásának híre megvívte, olly nemes lelkű pártfogók, kik székény válatunkat szellemileg jó tanácsossal, anyagilag segélyrel gyámolítják, befizetve az egyik három szegény jó szorgalmu iskolás gyermek részére, a másik 10 pftot küldve olly czélből, hogy a rendes díj mellett, a tagok névsorába ő is felvétessék s a fennmaradott rész olly tagok felvételére használtassék, kik ohajtanának ugyan olvasó együletünk tagjává lenni, de szegénységük miatt arra nem képesek. — E szép példáknak vidékünkön is találkoztak nemeslelkű követői. N.—Démről *Ihász János* ur 5 pftot, egy évi Néplapot és négy jeles könyvet, *Hathalomról* pedig *Ihász Imre* ur szintén 5 pftot adományoztak együletünk számára. Vegyék tőlem a szellemi művelődésnek és nemzetiségünknek ezen lelkes barátai, olvasóegyletünk nevében nyújtott legforróbb hálaköszönetünket. — *Tatay Sámuel.*

— Egy borzasztó eseményről értesülünk *Czeplédről*, Pest közeléből. Ugyanis *Göndör Károly*, ottani evang. iskola-tanító, folyó hó 6-a és 7-e közti éjszakán saját lakán — magános ember volt — irgalmatlanul agyon gyilkoltatott! — Köz volt a rémület, midőn ma reggel az egész városban e gyászos eseménynek hire futamodott! — Nyomban törvényes vizsgálat tétetett a rettentő tény kikutatására. — Mi lesz eredménye? a jövőben rejlik. — Ma esteli, 4—6 óra közt, a szerencsétlennek szétmarcangolt holttestét el is temettük. Az egész városban nagy részvétet ébresztett e rémitő esemény, mi a temetésen nyilvánult is. — A reform. testvér-rokonok szokott iskolai ének-karukkal és jeles hangrajzaik hangjaival kísérték a gyászmenetet. — *Czepléden*, ápril 7-én 1857. — *Közli Zámolyi József*, evang. lelkész.

Nyilvános köszönet. T. cz. *Auer Lajos*, *Dobsa Lajos*, *Grosschmid Gábor*, *Harsányi Ignác*, *Hupf Ágoston*, *Kovács László*, *Kürcz János*, *Székrenyessy József* urak, mint az 1857 évi farsang folytán az Európa szálloda termében január 14., 21. és 28-án tartott táncvizgalmak rendezői, az e bálók jövedelméből fennmaradt 400 pftot a magyar nemz. színházi nyugdíjintézetnek készpénzben olly czélből voltak kegyesek átadni, hogy az említett összeg kamatai évenként nyugdíjazásra fordíttassanak; maga a tőke pedig örökös alapítványképen fenntartassék. — Minthogy pedig az említett bizottmány hazafias nagylelkűségét, s kegyes jóindulatát a nyugdíjintézet irányában már két éven át, s így jelenleg már harmadik ízben kegyeskedik illy fényesen tanúsítani, ez okból a nyugdíjintézet kormányzó választmány köteletségének ismeri, a fentisztelt bizottmánynak az intézet részéről legőszintébb hála nyilatkozatát megkülönböztetve is nyilvánítani. — Pest márt. 23-án 1857. — *Szigeti József*, nyugint. vál. jegyző.

Egyveleg.

— *Az ideai üstökös.* Junius 13-ára várják ezt az ártatlan világháborítót, mellytől annyi balgatag ember fél, mellynek földünkkel összeütközésétől várják a tudatlanok és babonások a világ végét, itélet napját s a jó Isten tudja,

*) E tárgyra vonatkozó rövid közléseknek örömezt engedünk helyet. — Szerk.

miféle pusztító dolgokat. Pedig még az sem bizonyos, meglátjuk-e már június 13-án? A csillagászat tudománya bámulatra méltó fenséges tudomány, mely évszázadok óta bebizonyult csatlakozásokon alapszik, de vannak még is tárgyai, hova számításával be nem hat. Hires csillagászok állítják, hogy az első feltűnés napját, még a legismertebb üstökösöknél sem lehet meghatározni. — Meg azután az az alaptalan félelem, hogy az üstökös a mi földünkkel össze fog ütközni! Mintha bizony az a Mindenható, ki „kezdetben teremté a mennyet és a földet“, nem szabta volna ki minden égi testnek az ő utját, nem mérte volna ki saját pályáját, melytől az örök rend szerint egy hajszálnyira sem szabad eltérnie! S mióta e nagy világ fennáll (pedig nem tegnaptól fogva áll fenn), volt-e már arra eset, hogy illy üstökös a mi földünkkel összeütközött volna? Hogy közel járt hozzá, közelebb, mint ama millió égi test, az igaz; s hogy a mostani üstökös is illy közel járhat majd hozzánk, az is meglehet.

De hát olyan égi test-e az a rémületes üstökös, mint a többi? Olyan tömör, szilárd test-e az, mint többi ragyogó csillagaink, a bujdosók és egy helyen állók? Epen nem. Az üstökösnek csak a hirté nagy, csak a félelem és képzelődés teszi oly veszedelmessé, maga pedig jámbor, ártani nem képes valami. Az üstökös nem is test, nem is csillag, hanem csak pára! Igenis, köd és pára. Még pedig oly vékony és átlátszó pára, hogy a csillagászok annak anyagán keresztül oly kisebbrendű csillagokat is megláttak, melyeket különben a legvékonyabb felhőske is észrevétlenül el szokott takarni szemeik elől. S ha van is ez üstökös párának némi keményebb, sűrűbb magva, az olly csekély lehet, hogy ha valóban össze is találkoznék földünkkel, ez bizonyosan észre sem venné a hozzá nem méltó jövevényt. — Bizvást elmondhatjuk tehát, hogy nincs jó dolga, a ki az üstökös miatt busul, s ha itt ott netalán találkoznánk illy jámbor atyánkfíával, világosítsuk fel, vigasztaljuk meg s osszlassuk el lelke aggodalmát. Régi időkben megjárta az illy félelem, midőn a természet törvényeit és tüneményeinek okát még nem ismerték olly hiven, mint napjainkban s a mi keveset ismertek is, annak csak néhány tudós férfiú örvendett a maga dolgozószobájában. Akkor inkább ki lehetett magyarázni az illy rettegést s még azt is elhíhetjük, a mit a historia-írók mondanak, hogy épen ez a most megjelenendő üstökös s az attól való félelemből származott kétségbeesés birta rá egy részt ama hatalmas nagy Károly császárt is arra, hogy koronáját letevéen, zárdába vonuljon. Az akkor megjárhatta; de a természet dolgaiban ma már a szegény földmivelőnek is több ismerettel kell bírnia, mint a mennyivel akkor a császárok birtak.

Mátka-gyűrű. Ezt, rendszerint a haszon-keresés adja, s a szeretet fogadja el. Szegényünkre meg kell vallani, hogy csaknem mindenkor a férfiak részéről van a szegénység, házasságban pénzt, jószágot tekinteni. Hölgy gazdag férjet kevésbé keres, mint ollyat, kit szerethessen. Honnét van ez? A kor-szellemtől, uraim. Mert majdnem minden férfi, mikor nősül, szívére nézve a szerelem dolgában már elavult; míg a női szív még rendszerint, uj. De hogy a **mátka-gyűrűre** térjünk:

Ennek váltása igen nevezetes a párok között, és nagy figyelmet érdemel. Ugyanis, ha a férj a gyűrűt mátkájának ujjába akként teszi, hogy az a második uj-bőgnél megáll: jele: hogy a nő fog lenni parancsoló az egész háznál. Ha pedig a férfi nem elég galánt, s a gyűrűt tövig, a szokott helyére dugja: már akkor bizonyos, hogy ő leszen az ur a háznál. Epen azért a finom módoru kisasszonyok méltán ügyelendnek illyenkor gyűrűs-ujocskájokat jó merőn meggörbiteni, midőn épen a mátká-gyűrű ujjukba illesztetik, ugy hogy az csak ujjok végén maradjon; és ennél fogva (ám ha pajzán módon is) nagy titkos gyönyört élveznek azon előjelben, mely jósolja, miszerint férjük kalapját fogják hordozhatni.

Physikai műtétel macskával. Sokan és gyakran olvasnak említést a **villanyosság**ról, mi felől nem-iskolázott egyéneknek sem fogalmuk, sem érzési tapasztalásuk nem lehet. Mind azoknak ajánlhatnók azon műtételnek utánozását, melyet nemrég egy párisi tanár e tárgyban tett, és a melyet így ad elő. „Választ az ember e célra egy derék fekete macskát; azt néhány óráig meleg szobában tartja, hogy belőle a nedves göcek kipároljanak. Aztán veszi azt az ember ölébe, melyet előbb egy darabka kék selyemmel kell beborítani. Ha az ember így egyik kezével a macska hátát néhány percig dörzsöli, másikkal illy dörzsölés közben a macskának orrához ér; tehát ekkor a villanyütést mind a két karjában érezni fogja. De mivel ezt érezni fogja, maga a négy lábú *electricá machína* is, azért épen e pillanatban ideje ám, hogy azt futásnak eresztjük, nehogy a fájó sérelemért, melyet ő is kapott, ellened körmeit vagy fogait felhasználja.“

A nadály, mint időjósító. A közönségesen ismert nadály (vérszipó, piócza), mely fölül feketé, alul olajfa-zöld, igen derék időjósító állatocskának bizonyult be. Melly végett azt olly palaczkban kell tartani, mely három negyednyi részéig tóvízzel megtöltetett, és szájzata egy darabka vászon vagy gyolcs ruhával befödött. Nyáron minden egy, télen minden másod héten friss vizet kell adni neki; táplálékául pedig néha-néha vért is. Azonban éhezni sokáig elbir. A nadály tehát így tartva

- 1) tiszta kies idővel az üveg fenekén mozdulás nélkül vesztegel, csigavonalban meggörbedve feküvén;
- 2) ha eső közelget, akkor pár órával előbb, a víz fölületéig felszáll, s ott fekvé marad mind addig, mignem az idő viszont kezd kiderülni;
- 3) midőn szél van készülöben, akkor az edényben ide s tova futos sebességgel, és nem szünik meg mozogni, mignem a szél elkezd fúni valósággal;
- 4) ha mennydörgés közelget, akkor előre több napon át vizen kívül van szüntelen, nyughatatlan s görcsös vonaglásban szenved;
- 5) tél-szakra huzamosan az üveg fenekén marad, épen azon fekvésben, minőben derült idők;
- 6) esős és havas időben egészen az üveg szájáig felhúzódik.

e. i.

Adomák.

x. Mult őszt folytán a dömötöri juhászgyűlésre, távolabb vidékről, egy bojtár magán vándorolt a Vértes erdőn át Fehérvár felé. Volt nála tarisznyában kenyér és szalonna; hátán kedves hangszere a duda, és kezében egy fényes balta. Utját rövidítendő egy gyalog ösvényen, sűrű fák között haladott, hol egy dült fatörzssökre leült, pihenni és falatozni. Iszákjából tehát előhuzta kenyerét, szalonnáját és mit sem sejtítve, teljes bátorságban eddegélt. De zörgést hall és ime! a préda szágára, előtte tíz lépésnyire két éhes farkas tör ki a sűrüből, feléje fordulva és fogaikat csattogtatva; melly jelek az utazót bizonyossá tették arról, hogy ezek is részesülni akarnak az ő csekélységében. Illy váratlan föllépés kétségkívül nem kis ijedtséggel töltötte be a vándorlót, ki nem bírván más módon megszabadulni a kelletlen vendégektől, az egész utra valót darabonként nekik hajigálta. De a farkasok ezzel nem elégedvén, mind-mind közelebb vonultak hozzá, elannyira, hogy a szegény utas — nem tudván, mit tevő legyen — kinjában előhuzta dudáját és szóllaltatta. E hangot a farkasok alig hogy hallani kezdték, azonnal futásnak eredtek, alkalmasint elijedvén a puffadozó hangszernek visitásától. Mit látván dudásunk, felkiáltott: „Ej, hogy a mirigy lepjen meg. Ha tudtam volna, hogy emyire szeretitek a muzsikát, már a falatozás előtt hozzá fogtam volna.“ e. i.

x. — Jó reggelt Tamás! köszöntém a L. E. agarását, egy talpraesett öreg cigány legényt. Hát megjárta-e már ma a reggeli?

— Igen is szolgálatajára, még pedig villás.

— Hogy hogy?

— Csakugy hogy a béres-biróval összeveszttem, s olly paraszt volt, hogy engem a hires peczért keményen megvasvillázott. Nézze meg csak a hátamat.

x. Ugyanezen Tamásra neur-régén a principális ur megharagudott, s hogy négy szem közt végezzen vele, reggelizés ürügye alatt a szobába rendelte, ahol aztán se kanál se villa, hanem a helyett egy rakás „vette adta“ a mire aztán Tamás udvarias hideg vérel így válaszolt:

— Köszönöm alássan a reggelizést, —

A pártfogó ur még jobban megharagudt, s bot keresésbe elegyedett.

— Igen szépen köszönöm: ez az ebéd.

Haragra lobbantotta a komor urat az elménczkedés, s a botot csakugyan előrántotta, de már ekkor Tamás az ajtón kül válaszolt.

— Ah! már a vacsorát nem várom meg. — És odább állott.

Szerkesztői mondanivalók.

1135. F . . P . . . kisasszonyhoz. Így kezdődik:

„Barna haju kis lány Szeretlek!

Barna haju kis lány Elveszlek!“ —

Válasz: Még egyszer illy verset: **Megezeklek!**

1136. **Egy szem s fölтанunak.** Egyházi gyűlésekről csak tényekre szorítókozó rövid tudósításokat használhatunk. Egyházügyi vitáknak helyet nem adhatunk.

1137. **Szászvárosra.** Az ajánlatot elfogadjuk. Jelszó: röviden és hiven.

1138. **Sérelem és adoma.** Az első csak a helybeli és személyes viszonyokat ismerők előtt birhat komikai hatással; az utóbbi nem adható:

1139. **Örzsike és Örsze néne. Honka.** Adhatók.

1140. **Kelendynek.** Legfőlebb „Kis Károly“ érdemel némi figyelmet.

1141. **K.-Szörcsök.** A kívánt tárgyról szólni fog lapunk. A kért plebános urról nincs tudomásunk.

1142. **Aradra S. K. A.** „Színházi naptár“ ügye el levén döntve, a felszólalás feleslegessé vált.

1143. **Zara.** Rajz és szöveg elfogadtatik.

1144. **En a bút is ollyan igen kedvelem.** Szebben kell azt még elmondani tudni.

1145. **Szirákra.** A vitát befejezettnek tekintjük, annál inkább, mert Paulinyi István tanító időközben az örök nyugalom helyére költözött. Béke porainak.

1146. **Giza Józsefnek.** „Bors a Kárpatokon“ tehetségére mutat, de terjedelménél fogva nem közölhető. A többi apróság fiatal kísérlet, nem használható.

1147. **A beri szikla.** Gyenge compositio, ámbár folyékony előadás. Tárgyánál fogva sem nekünk való.

1148. **A drága kövekről stb.** Mihelyt a rajzok elkészülnek; a többi még annál is előbb.

1149. **Mátyás király trónra lépte.** Nemcsak hogy jelen nem volt azon gyűlésen az ifju Mátyás, mellyen megválasztották, hanem még az országban sem volt akkor. A mit ön elbeszél, még „népregének“ sem járja.

1150. **Az emberi élet.** Azt írja ön, ez első munkája. Elhiszszük, de saját érdekében kérjük, legyen az utolsó verse, mit valaha irt. Bizvást leteheti örökre a versírói tollat, ki 8 illyen sort képes költészetnek tartani:

„Röptyü gyanánt enyészetének

Siet el — előlünk

És szeretetünk hiveségéről

Szól még csak hév szívünk;

S emlékün, melly rendezen rosztat

Mint sem a jót felejt

A kebelben e drága kincset

Örökre hiven rejt! —“

Önnek nem szabad többé versre gondolni. — Azt is írja ön, ha nekünk nem kell, adjuk a „Napkeletnek“. Ezt már tenni nem merjük. Ránkgyujtaná ezt a kétemeletes házat.

1151. **Y—o.** Egy tudósító már megelőzte. lásd: P. U. 14 szám.

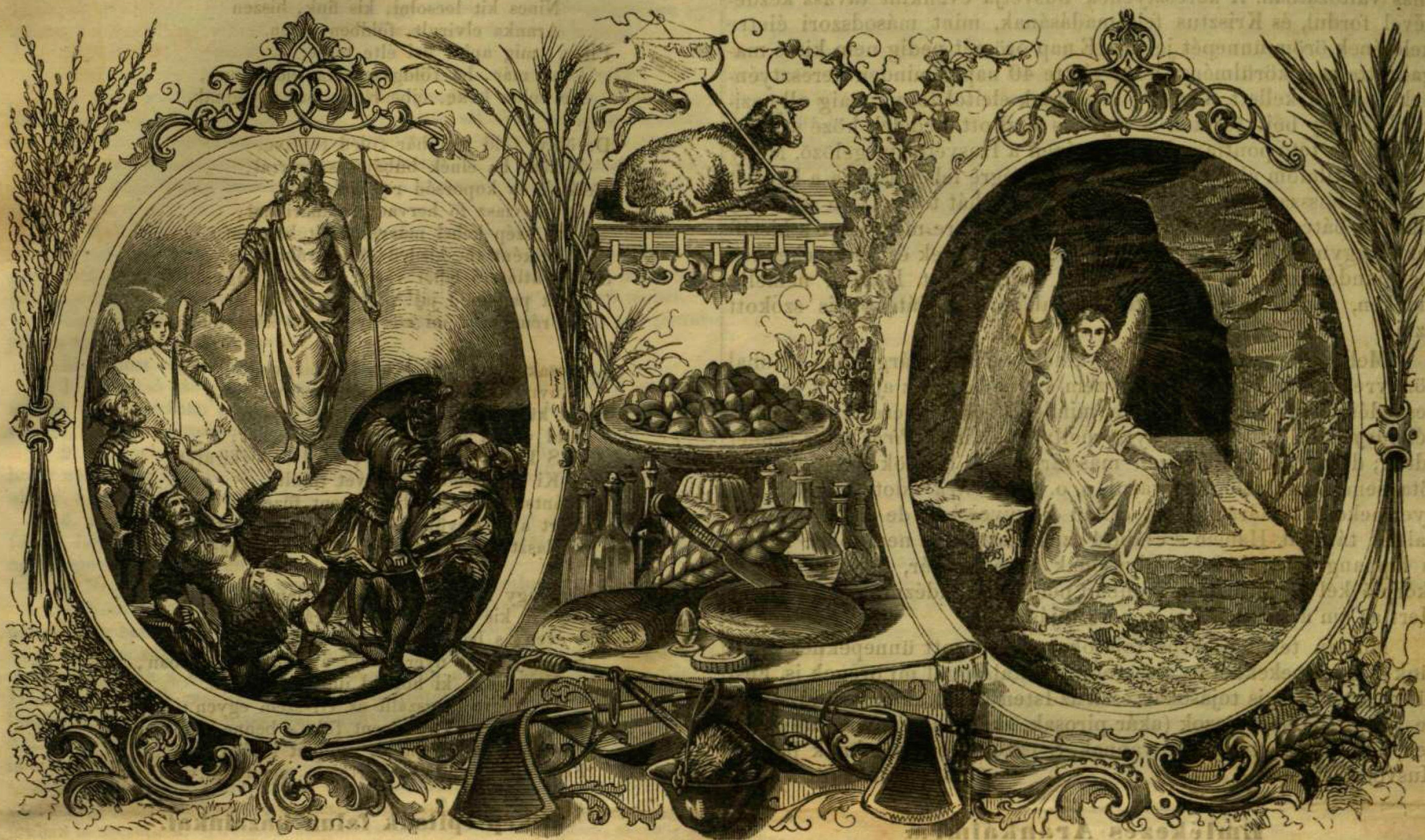
1152. **Mikor . . . Babám tekintete es az a czim,** mellyet nem lehet kiírni. Tehetség nyomai, de kitünő pongyolaság verselésben, kitejezésekben. Otthon megjárja, de így nem lehet az utazóra kilépni.

1153. **Maros-Vasarhely: Többen — és**

1154. **Tompára B. K.** — a P. U. 12 számát eddig olvasták önök, melly a kérdéses ügybeni felszólalásukat megelőzte. Többet önök sem kívánnak, mint a mi már ott ki van nyilatkoztatva.

1155. **Azon t. hazánkfiain,** kik az általunk ajánlott tanító özvegy ügyében szives ajánlataikkal megtisztelték, köszönetünk nyilvánítása mellett kérjük tudomásul venni, hogy az ajánlatok egyike iránt közel megállapodás van kilátásban.

1156. **M. Berénybe.** Vettük a küldeményt, át is adtuk. Jövő számban s magán levélben bővebben.

HUSVÉT ÜNNEPÉRE.

A husvéti tojásfestés.

E tárgy magyarázatához elő kell bocsátanunk a festékek, vagy inkább a színek jelentését költészetben, izléstanban; — és a tojásért természettudományban.

Mind a főhangok, mind a főalap-színek száma hét: miként ezek a szívárványban szeméinkbe tükröződnek. A hét szín, a legrikítóbbtól alá a legszendébbre, fokontint imígy következik: vörös, narancs-szín, sárga, zöld, kék, indigo-szín és viola-szín. A fekete és fehér, megannyi két szélsősége a színeknek; amaz elnyelése, emez visszalökése minden színnek. Költészeknél jelenti: fekete a gyászt és szomorut, fehér az ártatlanságot, — piros az örömet és szerelmet, — zöld a reményt, — kék az állhatatosságot, — sárga a féltékenységet. Minden szín között a kék tartható legszebbnek azért, mivel az Istennek dicsőége is olyatén.

A tojás viszont jelképe az életre kelésnek, mint már a régi görög bölcsész Aristoteles kimondotta: „Mind, a mi él, tojásból kél.“ Minden egy tojásban pedig, picziny minta szerint, be van foglalva, a belőle kikelendő állat egész alakja, mint azt nagyító üvegek (górcsövek, mikroszkopiumok) nyilván bizonyítják. Azért, midőn az ember egy tyuk-tojást megeszik, azzal egy egész parányi tyukot vesz gyomrába. S be van bizonyítva, hogy a tojás a legtáplálóbb eledetek egyike. — Példázza azonkívül a tojás: a földesillagot, melly körülbelöl olly hosszukás gömbölyü, mint a tojás; — valamint végre az anyaföld termékenységét, miszerint az, méhében mindig viselős miriádnyi leendő állatoeszkával, mellyek tavaszont a nap melegétől életre kelnek. A sokféle tojás példányait pedig egybegyűjtve, többi között a magyar nemzeti múzeumban

is nagy gyönyörrel és csudálkozással szemlélhetjük. Ott láthatjuk, hogy a tojások mindenségében a tyukoké a közép nagyságu és leg-helyesebb; mellyért festéshez is épen e házhoz világszerte befogadott madár tojását szokás használni. De ugyanott mutatnak Isten-föstötte minden színezetű tojást, névszerint: átlátszó, fényes fehér héjut, minő a harkályé, — világos zöldet, minő a fülemileé, — sárgát, minő a struczé, — kéket, minő a szajkóé és hollóé, — hamvast, minő a fogolyé, — fekete tarkás szürkét, minő a szárcsaé, — vöröst, minő a héjaé, — pirossal pöttögetettet, minő az ökörszemé; — téglaszínűt, minő a vörös-lábu vércseé stb. Tiszta pirosat alig tojik állat e földön. S most már térjünk a felvett tárgyhöz.

Valamint a farsangnak, szent Iván-tűznek, és a keresztyének között maig divatozó egyéb szokásoknak, úgy a husvétkori piros tojás-készítésnek eredete is az ősrégi pogányságnak keresendő, mellyből a népek Krisztushoz megtérítettek. Hajdan a népek, úgy az európaiak, mint az ázsiaiak, átalán tavasz beállásakor, szokták kezdeni az újévet, melly alkalommal örömiük kifejezésének jelül, különféle színekre megföstött tojásokkal kedveskedtek egymásnak ajándécul; — simán, vagy reá virágokat, verseket és neveket kicarczolva. Legdivatozóbb volt a tojásokat pirosra fösteni, azért, mivel a görög és római nemzetnél ez tartatott minden egyebek fölött legszebbnek.

A zsidóknál is szerepelt a tojás Jeruzsálem pusztulása óta, mennyiben a Páscha *) ünneplésekor a többi éték között keményre fött tojásokat is szoktak feltenni asztalra. Melly ünnep szintén tavasz kezdetén, a természeti új évnek beállásakor, esvén: a kemény tojással példázni akarták részint kemény sorsukat, részint az örvendetes kitavasulást.

*) E zsidó szó annyit tesz, mint átmenetel, t. i. hajdan Egyiptomban az öldröklő angyalnak átmenetelét a zsidó házak fölött.

Illyen előzmények után a keresztyéneknek is, kik tudnivaló, hogy zsidók és pogányok közül váltak ki, önként következett az utánozás és a hasonló szokás gyakorlása; vagyis csak folytatása más változatban. A keresztyének husvétja évenként tavasz kezdetével fordul, és Krisztus feltámadásának, mint másodszori életre kelésének öröm-ünnepét jelenti. E nap örömét pedig nem kissé magasította az a körülmény, hogy előtte 40 napig minden keresztyének böjtölni kellett, a görög hitűeknek eleitől fogva maig olly szigorral, hogy böjt folytán a tojás is a tiltott eledel közé számítatik. Böjt tető-pontja a *Nagyhét*, épen a Husvétot megelőző. Melly böjtölési tilalom alól a keresztyéneket végre felszabadítja a Husvét napja. A hosszas sovány böjti koszt után tehát tojást, — e regényes étket is bátran élvezhetni; és azzal, örömszinre megfőstve s kiczfirázva, egymást, — névszerint ifju szerelmeseknek és gyermekeknek megajándékozni: méltán kellemes dolog lehet. Hazánk némelly vidékén, a fiatalság piros tojásokkal görgető játékot is szokott tüzni.

Mellyekhez adalékul én, kinek minden tárgynál azonnal könyvre fut eszem, — megjegyzem azt is, hogy az ajándék és kedveskedés jelentéséből kiindulva, minden nyelven, keresztyén népeknél *könyvek* is jöttek napfényre, mellyeknek íróik *Piros tojás* czimert adtak; de tartalmuk egészen más tárgy, és bennök a czimről egy jóta sem fordul elő. Magyarul p. o. *Gegő Elek* adott ki 1835-ben gyermekek számára illyen czimű könyvecskét, de a melly belől vallást tárgyal. Hanem e csábitó czim alatt néha nem jóféle könyv is lappang, mellyből az olvasónak nem madár, hanem mérges skorpió kél ki, millenyre azonban példákat felidézni nem akarunk. Mert az ám aztán az igazi gonosz tojás.

Mostan tehát a piros tojásokat meghozott ünnepeknek örüljünk a gyermekekkel és a szerelmes fiatalsággal mi öregek is. Fessünk esztendőre is tojásokat; csak az Isten képét, az emberi arcokat ne fessük be, mert azok (akár pirosak, akár halaványok) ugy szépek, a mint megteremtve vannak. S ezzel t. olvasóinknak boldog Husvétot kívánunk.

Edvi Illés Pál.

Emlékezés Arankáimra.

SZABÓ DÁVIDTÓL.

Még sem pihent le küszködő csatája
A veszteséget érzett szívnek, észnek.
Ez így szól: e föld fájdalom hazája,
Hol tört remény s hiu vágyak tenyésznek;
Aranka már ment. — Fáradatlanul
Nyöszörg amaz mást s buban elszorul.
S bölcs szókra bölcsét nékem mit tetéznek?
Apának illy csapása ellenében,
Ki feddhet érte? — búvihar ha zajg szívében.

Elzenge rég, kis lányom, a szelid dal,
Melly szenderíté bölcsöd kis siralmát;
Megindulál szép apró lábaiddal,
Emelve nekünk s égnek angyalorcztát;
Gyöngéd szavakra nyelved is kele,
Bájlóbb zenével, mint a fülmile,
S atyád szívét örömláng reszketé át.
A dajkaöl, bölcső és némaságnak
Rabsági, hála égnek! szépen elmulának

Csak nőj tovább már, ékesen, nyulánkan,
Mint szent bereknek ifju pálmafája.
Hajnalt mosolygnak arcid, ajkaidban
Tavasz dereng; pilláid éjszakája
Selymével olly léleklángot fed el,
Hogy szinaranyként olvad a kebel,
Ha egy sugárt villantasz óreája;
S lány fürtid árnyán, homlokod márványa
Az alvó tenger mennyet tükröző simája.

Oh mennyi báj! — mint szökken lángba vére
Az ifjunak, láttán e kellemeknek,
S ha hangazaj hívó örvényletére
Végig röpülsz tükrén a tánczteremnek,
Mint tünde álm május — hajnalon,
Mellyből fölébredésünk fájdalom:
Mi kin enyészni e csábképzeteknek! —
És hajh! eltünniök kell! — mert ki őket
Valósná, lánykám, nem ér illy szép időket.

Most látta harmadszor, ezirmit kitolni
Mását, a hóvirágot, s vész leverte!
Husvéti kis fiuk jönek locsolni,
Néznek, kezökben illatos vizecske.
Nincs kit locsolni, kis fiuk, hiszen
Aranka elvirult, földben pihen.
Pihen, míg apját tűzi élte terhe. —
Csak már, ha földgyomorba eldugának,
Ne volna lelke, éjbe látni, bus atyádnak.

De ölnyi föld van bár föled tetézve,
Miként ha élnék búbajos szemirral,
Belátok én koporsód rejtekébe:
Ott a viasz fő hervadt rozmarinnal,
A szép kebel márványhült halmain.
Miként te, kised élte kankalin,
S olly átlátszó fehér vagy, mint az angyal.
Csak padlanod jaj! olly rideg sötéten
Ne rémlenek! mi szörny az élő képzetében.

Ám csak nyugodjál, édes kis leányom,
S nyugodni hagyj szüléid szenvedését;
Kiket különben is nagy életsuly nyom,
Add vissza nekik a törött szívbékét;
S kinél angyal vagy, kérd az égkirályt,
Ki elhívásodban kedvet talált,
Ne bántsa már családunk szent füzérét.
Mert a ki szívéből kikelt virág, azt
Porlasztó sirnak adni, égő könyvet áraszt.

S nem úgy lón! — ah te páratlan maradtál
Az Ur kis angyalkáinak sorában —
Hat éven; s bár minden hajnal hasadtán
Száz uj szent nyert helyt a menny sátorában,
Nem volt, ki hozzád illő pár legyen.
De végre megszállt az Ur-szem egyen:
S ujjabb Arankám ment föl, s benne pár van.
Oh majd ha lelkem is, nyügeit lehánnya,
Felszáll, mosolygva vártok a menny pitvarába!

Mikép építsük falun házainkat.

Hazánkban igen sok csinos helységet lehet találni; ellenben több az olyan, mellyek rondaságuk miatt szánalmat gerjesztenek az utazóban.

Valamint azok a nép művelődéséről tesznek tanúságot, ugy ezek a tunyaság, szegénység és legalább is tapasztalatlanság félreismerhetlen jeleit viselik.

E tekintetben a magas kormány is intézkedett, midőn a gyulékony anyagokból építést megtiltá; de ez csak az épületek külsejére vonatkozik: s azért az új kőházakban is ugyan azon visszás elrendezést fogjuk közönségesen föltalálni, melly az ó épület sajátja volt.

Hogy tehát az a földmivelő, a ki már most akar új házat építeni, ennek a belsejét is ugy rendezhesse el, mikép az csinos, kényelmes és olcsó is legyen, őt a következőkre akarnám figyelmeztetni.

Azt már maguk is tapasztalhatták földmivelő hazámfiak, milleny rozszul esik az embernek az, ha külsőleg szépen fölépített és cserép-zsindelyvel fedett kőházba lépven, benne csak ugy találta az idomtalan s nagy helyet elfoglaló kemenczét, tőle kezdve pedig a fal körül egész az ajtóig elnyuló falóczát, és végre egy asztalt a szoba egyik szögletében, mint akármellyik roskadozó házban. Ez ugyan magában véve nem tett még olly nagyon rozsz hatást, ha csak meg nem gondolta azt, hogy bizony a külsőleg illy csinos épület, belől is szebben és jobban rendeztetetett volna el; de főleg az okozhatta a rozsz érzést, ha benn lugszókat, rozsz és egészségtelen gőzt, füstöt, és azonkívül még egy nagy kiterjedésű szömvészéket talált, mellynek lármája mellett beszélhetni is alig lehet.

Itt van néhány szóval leírva a magyar földmivelő szobájának a belseje. Ugy hiszem, hogy földmivelő atyámfiak között sokan lesznek olyanok, a kik azt fogják mondani: bizony átlátjuk magunk is, hogy így nincs rendben lakó-szobánk, de hát fundusaink kicsinysege miatt nem terjeszkedhetvén, annál kevésbé építhetünk több, vagy csak egy olly szobát is, melly kényelmes és csinos is legyen, minthogy szegények vagyunk. Aztán ha apáink illyen házban tudtak lakni, miért ne lakhatnánk mi is olyanban? —

Erre meg én azt mondom, — csak figyelemmel kísérem szavaimat — eltekintve attól, hogy apáink hibáit kikerülni kötelességük, igen csinosan s kevés költséggel lehet elrendezni új lakházaikat, és pedig:

Vegyük fel, hogy kigyelmetek egy szobát akarnak elől az utcára, hátul egy hálókamarát, a szoba és kamara között egy pitvart, és ha lehet, mellette még egy kis hálókamarát, már csak ugy mint ezt eddig szokták.

E tehát még mind jól van!

De nem volna e jobb, ha a lakószobából a főnebb említett nagy sütő kemenczét kiküszöbölnék s helyette egy kályhát tennének; az asztalt — melly megvan — az utcára nyíló két ablak között ugy állítanák fel, hogy előtte a fal mellett egy karos lóca álljon; a kályha és a szoba szélességét képző fal között levő téren a hálókamarából az a gyönyörűséges tulipántos

két ágy tétetnek, hasonlólag az utcára és az udvarra nyíló ablak között, ezen ágyaknak átellenében, ugyancsak még egy ágy helyeztetnek, ez után egy tulipános láda vagy más szekrény jönne, mellyben az edények tartatnának; végtére minden ágy előtt két vagy egy karszék fából, a kályha körül egy lóca, az asztalnak átellenében a falon egy tükör, valamely szögletben egy falóra, és minden ágy felett, nem különben a tükör mellett két kép? —

Nos mit mondanak ehhez? —

De még nem vagyok készen, azért még kevés türelmet kérek!

Az elől levő szobát így elrendezvén, menjünk a pitvarba. Ennek egy részét közfalal kellene elkülönözni. Az ekkép elkülönözött helyen a szobában levő kemenczét tennők, és lenne belőle egy tűzhely, mellyen főzni lehetne, de egyszersmind sütő-kemencze is volna az, ha előtte deszkával elfedett négyszögű lyukat készítenénk, hogy a kenyeret könnyen betehessük és kivessük.

E szerint meg volna a konyha és a pitvar is. A kamarát pedig, mellyet már mostan kisebbre lehetne azért hagyni, hogy a konyha és a pitvar nagyobb lehessen, és hogy belőle még egy élőkamara kitelhessék, hasonlóképen úgy kellene elrendezni — kevés kivétellel — mint az elől levő szobát.

Ugy-e, ekképen két csinos szobájok, egy tágas konyhájok, egy pitvarjok és egy élőkamarájok volna?

Már most vegyük tekintetbe a nyereséget:

1. A hátsó szobában lehetne mindent dolgozni, tehát szőni is, a pitvarban és konyhában pedig lugozni. Ez által mind a két szoba tisztán tartatván, sokkal egészségesebb volna. —

2. A kályha föl nem emésztene annyi fát, mint a kemencze, és mint-hogy nyáron át nem fűtetnék, a szoba nem volna olly kiállhatatlan gőzfürdő akkor, a midőn ugy is meleg van.

3. Konyha léteztvén, a szalonnát, sonkát, kolbászt és oldalast szépen fűstre lehetne tenni; avas szalonna- és sertéshussal tehát nem élven, sokkal egészségesebbek is lennének.

4. Nagyobb kényelmet nyernének minden tekintetben.

5. Nem kellene télen a hideg ágyba fekünniök, és viszont a meleg ágyból a hideg kamarába lépniök, mi által a meghűtéstől mentek lennének.

6. Esténként összeülvén, csinos szobáikban jobban éreznék magukat s elmenne kedvük a korcsmázástól, ekkép pedig megtakarítanak sok pénzt. De hogy ne unják magukat — főleg a téli estéken — vagy dolgozának valamit, vagy új és olcsó ujságokat s könyveket olvasnának, mikből sokat tanulván, igen nagy hasznuk lehetne, ha az oktatásokat gazdaságuknál s családi életükben alkalmaznák.

Igy lassanként mindinkább felvilágosodottak leendvén, a csinoságot nemcsak szobáikban, hanem ruházatjuk, udvaruk, kertök, iskolájok s templomjokban is szeretnék. Továbbá magok-viselete sokkal kedvesebb, szerényebb megelőzőbb s nyájasabb volna mint eddig, olly annyira, hogy minden müveltebb ember örömet társalogna kegyelmekkel, s szívesen meglátogatná házukban, holott a legnagyobb rendet s szép családi életet találván, kigyelmelek iránt nagy tisztelettel viseltetnék. Hát a rendetlen szomszéd vagy más ismerős nem kapna-e ösztönt az utánozásra? nem kapná-e le azonnal kalapját, mihelyt illy csinos szobába lépne? —

E tekintetben sokat lehetne még mondani; de elégedjünk meg most ennyivel, mellyért csak arra hívom fel bezárólag az illetőket, miszerint tekintetbe vegyék az emint olvasottakat és kezdjék meg tétovázás nélkül azok alkalmazását. Hisz! egy vagy két kályha ára, — melly a ház belsejének elrendezésénél némi különbséget tenne — csak egy vagy két télen át megtakarított fa által is kipótoltathatik, és a kályha husz vagy még több évig is eltarthat! —

Szomor Károly.

Talált régiség.

T. szerkesztő ur! Az 1856. évi „V. U.“ 22. számában „Mi ujság?“ rovatban Csokonai Vitéz Mihály néhai koszorús költőnk kedvező pipájáról olvasván, hátorságot veszek, egy már több év óta birtokomban levő régiséget illető hozzám intézett levelet önnel közleni; remélvén, hogy ennek tartalmát becses figyelmére méltatandja a régiségeket becsülni tudó közönség. — A levelet Csongrádmegyében kebeleztet Békés és Csanádmegyékbe szögelő Pusztaszöllősről Veidenfeld Zsigmond ur haszonbérletnél gazdasági hivatalnok rokonomtól 1851-ik évi augusztushó 25-én vettem s ennek előadásomra vonatkozó tartalma következő:

„Ezen kocsisunkkal küldök neked egy gombot, melly — Isten tudja hány 100 év óta — a föld alatt hevert. Homok-ásás alkalmával 7 láb mélységnél a földben találtunk egy tetemet, mellynek minden váza, hiány nélkül együtt feküdt, 32 foga mind meg van, egyetlen kéz- vagy láb-ujja nem hibázik. Ezenkívül a mint hanyatt feküdt és a melle valamikor régen berogyott, a gerince-csont belsején, ki rajta, ki mellette illyen 7 gomb — a millyent egyet itt küldök — találtatott, lehet, hogy a többiek a homokkal kihányattak. Nem különben szintén a melle alá hullva, a mint mellén a dolmánya kapcsolva lehetett (fent hosszabb, lent rövidebb), 6, 5, 4 vagy 3 ujjnyi hosszúságú, és 1 ujjnyinál bővebb szélességű, illyen forma érezből, gyönyörű munkával készült kacsok is találtattak, mellyekből mutatót nem küldhetek, mert Veidenfeld ur hova tette? nem tudom. — Körülötte igen szép csatok is voltak, mellyeket kard-szij csatjainak gondoltunk, de kardot mellette nem leltünk, hanem a fejénél feküdt egy igen kis tetem, ennek gyermeknek kellett lenni, s ennek a jobb kezénél volt egy rozsdától lelett vaskard. A nagy tetem nem csekély ember lehetett, mert ha koporsót nem adhattak is neki hirtelen, legalább egy barom-váluval le volt borítva, minthogy a hely partos, az eső mindig lefolyt, a homok igen száraz volt, a tölgyfa-válu sarkai még most

is épek valának. Isten áldjon mindnyájúkat, kívánja testvértek Polyák János s. k.“

Én mind eddig azon meggyőződést tápláltam, miszerint Veidenfeld ur azokat az illető helyen legott kézbesítette, miután azonban e felfedezés fölül több tudakozódásom után is mindeddig nem értesülhettem: alázatos kérésem oda járul, minélfogva kegyeskedjék t. szerkesztő ur Veidenfeld urat ez előttem igen érdekes cikkek közlésére — nemzeti történeti tapasztalataink terjesztése tekintetéből — ujságilag barátságosan felszólítani; mindenek előtt pedig engemet Csongrádra intézendő igen becses tudósítása folytán, azon helyről értesíteni, hova kézbesítem én ezen feljelentett gombot*), mellynek mintáját természeti nagyságban viaszba nyomva ezennel küldöm**), s melly szerény meggyőződésem alapján, a történetbúvároknak nem megvetendő éledeletül fog arra szolgálni: melly évben? és mi nemű ellennel kényszerültek eleink Békés és Csanád megyékbe szögelő Pusztaszöllősről a római sánczoknál, hol az általam körül irt levélben érintett holttetem találtatott, háborúskodni? — Csongrád, febr. 2. 1857.

Polyák Gergely, szabómester.

A budai magyar szintársulat 1792-ben.

A sokáig melengetett eszme végre létesült. A hazafiú-buzgóság végre legyőzött minden akadályt és ármányt, s a magyar színézet ez évben meg lön alapítva. A nemzet nagyjai közül többen lelkesen karolák fel ez ügyet, s így lehetővé lön téve, hogy az 1790-ben megbukott magyar-társaság ez év tavaszán ismét megkezdhesse előadásait, *Protasevicz Benedek* ideiglenes igazgatása alatt.

E társaság tagjai, *érdem szerint* ***) így következnek: *Sehy Ferencz, Láng János, Varsányi Ferencz, Kelemen László* †) *Rózsa Márton, Bagoly Antal, Fülöp István, Pesthy László, Pap Gábor, Pataky Benedek, Temesi, Tessenyei, Moór Anna* ††), *Lipthay Mária, Termeczkzy Francziska, Török és Kelemen* leányasszonyok. *Jakab Mihály*, sugó, *Hirsch Jakab*, karmester.

E társaság kezdé meg tehát működését egy ideiglenes nyári színházban, május 5-én, s ez *első* előadás színlapját érdekesnek tartom ideiglatni:

A Felsőségnek Engedelmeivel.

Ma Szombaton, Május 5-dikén 1792-dik Esztend.

A Magyar Játszó Színi Társaság, a Budai részen a hidhoz által ellenben levő Teátromban fog játszani egy vigjátékot, illy nevezet alatt:

A talált gyermek.

Öt Fel-vonásokban. Szabadon fordított *Bárany Péter* által.

A Játszó Személyek:

Zódi, egy öreg Oberster	Varsányi ur.
Ennek Urta	Láng ur.
Tisztési, az Urfi Nevelője	Pap ur.
Gondosi Udvar-bíró	Rózsa ur.
Dörgényi Kapitány	Kelemen ur.
Fitzondi Oskola-mester	Sehy ur.
Ferkó az Urfi Inassa	Bagolyi ur.
Zsódos Falusi Bíró	Pesti ur.
Zsófi, Zsódosnak felesége	Termeczkzy L. a.
Trézsi, ennek vélt leánya	Moór L. a.
János, egy szegény Paraszt	Pataky ur.

Tudósítás. A Lózséknak kulcsai, nem különben a Bilietek, találtatnak a Director urnál mindennap, a mellyen játék adatai, reggeli 8 órától fogva, egész délutáni 5 óráig, Pesten az ó Tokaji borral kereskedő boltjában, a T. T. Serviták piattzán.

Mindenkori bémenetelnek árra. Egy lózsé 4 személyekre 4 forint. Első Partér 40 kr. Második 20 kr. Utolsó hely 10 kr.

Kezdeté lészen 7 órakor.

... Ime ez azon első rendezett társaság, melly a küzdelmekben erős lelküleg fenn tudott 3 évig állani, s csak akkor oszlott fel, hogy — ismét más társaság alakuljon belőle. †††)

H—i.

Vidéki hírek.

Sajó-Hidvég, mart. 22. (*Urbéri egyezség.*) a „V. U.“ egyik minapi számában érzékenyen meg valánk róva azért, hogy mi Zemplénmegyébéli *Sajó-Hidvég* lakosai a nm.-földesasszonyok részéről egyik fia m. gróf Erdődy István ur által ajánlott, s reánk nézve feletté előzékeny és kedvező egyezségi feltételeket el nem fogadtuk s a földesasszonyi kegyességet magunktól mintegy elutasítottuk. — Megvalljuk őszintén, hogy e megrovásra éremesek valánk, de nem azért mintha az igen méltányos feltételeket elfogadni nem akartuk volna, hanem azért, mert 2—3 laktársunknak a helység kárára tett tanácsát s fonák okoskodásait — háttérbe szoritani elég erősek nem voltunk, Amde ennek is meg van a maga oka, mit e helyen elősorolni feleslegesnek tartunk. Most örömmel hirdethetjük, hogy a józan gondolkodás, és földesasszonyunkban vetett bizalom — a roszakaraton diadalmaskodott. — Ugyan is helységünk komolyabban gondolkodó része az előljárással egyetérve, kinyeré a már fentebb említett gróf urtól azon ígéretet s biztosítást, hogy a

*) A nemzeti muzeum igazgatóságának Pesten.

Szerk.

***) A viaszmintát vettük s köszönjük.

Szerk.

†) Lásd „Magyar hirmondó“ *Görög és Kerekas* által szerkesztett ez évi folyamát. H. †) A társaság összeállításában legtöbbet fáradozott derek tag, ki később annak igazgatójává lön.

H.

††) Később Kelemen neje lön.

H.

†††) A tagok közül néhány bucsut vón e pályától, a többi pedig a Kolosvárt fennálló (1792-től) társulathoz esatlakozott.

H.

már tavai megajánlott feltételeket jelenleg is azon módosítással kész meg ajánlani, hogy az alkemelyi urasági pusztán a község által földesuri tettségig használt 80 ember vágó réteket saját majorsági birtokához fogja csatolni, minden visszapótlás nélkül. — Mi ezen biztosítást véve, az egyezséget folyó hó 16-kán Zemplén-megyei urbéri törvényszéki tanácsos t. Neszrebetzky Sándor ur jelenlétében megkötöttük, s aláírtuk, — vélünk együtt aláírták az egyezséget eddig ellenzett laktársaink is. — Így lett reánk nézve e nap felette nevezetessé, mert nemcsak azt nyertük meg, mit törvényutján elérnünk lehetlen vala, — hanem annál igen sokkal többet, — jelesen urbéri egész illetőségünket, — az azonfelül birt 487 hold maradék földeket egészen — az azokért járulandó körül-belül 9000 pengő pftot tevő megváltási ár fele részének elengedésével. Minden egyes zsellér, kik öszvesen 91. számmal vannak, fejenkint 200 □ ölnyi földterrel, — nem különben 18 laktársunk, kik hajdan évenkénti szolgálat mellett majorsági birtokot béreltek, fejenkint 2000 □ öles földterrel, helybeli hely. hit. vallásu egyházunk hat, iskolánk szintén a gyümölcsöskert beleszámításával hat hold földdel ajándékoztattak meg, — melly kitünő kegyelemért fogadja a nm. grófné legmélyebb tiszteletünket, s halás köszönetünket. Egyszersmind nem mellőzhetjük el, hogy nyilvános köszönetet ne mondjunk a grófné rendes ügyészének Tomka László urnak, ki ezen szerencsés egyezés létrehozásában főtényezőül tekintendő, — ki nemcsak tanácsával vala kész bennünket okosítani, — hanem olly bölesen tudta párosítani az urasági érdekekkel a nép iránti emberbaráti szeretetét, hogy a midőn amannak érdekeit hiven őrizve védi, ugyanakkor ennek is boldogításában leghathatósabbban működik; ki ezenfelül iskolánk gyümölcsöskertje számára, maga válogatott gyümölcsfajaiból 40 darab oltványt ajándékozni sziveskedett. Vegye érte szives köszönetünket.

Most hozzátok szölok, a hazában még olly számos rendezetlen helységek lakosai — hogy helységek urbéri rendezése alkalmával, ne hallgatatok a maguk hasznát többnyire a ti károtokkal kereső ál Mózsések és próféták biztatgatásaira, — tanuljatok a mi példánkon. — Legyetek bizalommal a törvényhez, nemesen gondolkodó földes uraitokhoz, s azok képviselőihez. Ragadjátok meg az alkalmat az egyezésre, mert higgyétek el, a legsoványabb egyezés is többet ér, száz zsiros pörlekedésnél. *Több hidegi lakos.*

Felső-Nyárad (Borsod), mart. 23. (*Régi közhívt. és keletkezése. Józán nézetek.*) Tudtommal helységünkről eddig ujságlapokban semmi más nem közöltetett, mint a mult évben az, hogy itt egy 109 éves vén zsidó él. Ez bár maga is elég ritkaság, mi a mostani, élni siető korunkban nem minden helységből közölhető; de van még ezenkívül helységünkben ollyan, mi — bár nem olly ritkaság is, — de mivel szellemi előhaladást tanusít, nézetem szerint, inkább megérdemli a megemlítést.

Még mielőtt a „községi könyvtárak“ eszméje a Vasárnapi Ujság által megpendített volna, még 1851-ik évben községünkben olvasó könyvtár létesült. Eredete ez: helységünknek több értelmes, józan gondolkozásu, tudományosan kiművelt polgárai, belátva azt, hogy a ki a gyorsan haladó idővel nem halad, utólérhetlenül elmarad, s e haladás csak a jobb könyvek olvasása, s általa lehető tökéletesedés, szóval a tespedéséből akkoriban felébredt nemzeti irodalom pártolása utján eszközölhető: örömmel karolák az indítványt, melly körükben egy olvasó könyvtár alakítása iránt tétetett, s a jó rend végett bizonyos szabályokban állapodván meg, eredetileg csak tizen, két-két pengő forintot tettek össze, s e 20 p. forint volt alapja azon, jelenleg több mint 300 darab esinosen bekötött könyvet tartalmazó könyvtárnak, melly az illetőknek ekkorig — a könyvkötési költségekkel együtt 635 pengő forintjokban van. Részvényesei jelenleg a helybeliek kivül — minden a környékben lakó, olvasni szerető művelt uri egyének, számszerint 25-en, ámbár még többben is lehetnének. A félévénként befizetendő díj minden egy-egy olvasó tagtól 2 pengő forint, ezen felül a könyvek bekötésére 16 kr., s e csekély díjért válogathat az olvasó, nemzeti irodalmunk minden új és régibb termékeiben. Ugyanis feltalálhatók itt Berzsenyi, a két Kisfaludy, Fáy András, Vörösmarty, Jósika Miklós, Jókai, Degré, Petőfi, Tompa, Arany, b. Eötvös, Kuthy, gr. Teleki József, P. Szathmári Károly, és a többi jeles írók szépirodalmi s történelmi minden művei. — Vajha követnék példánkat más községek is; kivált azok, mellyek — mint mi — várostól távol esvén, a kölcsönkönyvtárak jótékonyosságában is, ritkán vagy bajosan részesülhetnek. Bizony higgyék meg, e félévénkénti csekély áldozat (ha ugyan áldozat?) bőven meghozza gyümölcsét. — Kinek Isten módot adott: vegye meg maga a jobb könyveket; de kinek ez módjában nincs: álljon társulatba, s így pártolja a nemzeti irodalmat, melly minden magyarnak szent kötelessége. (Boldog azon község, hol illy felvilágosodott nézetek uralkodnak. *Szerk.*)

Jár ezen kívül helységünkbe a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok, Magyar Néplap, Napkelet, csak egy-egy példányban ugyan; de ez is jobb, mint semmi. Hány helységet tudnánk nevezni, hol pedig becsületes, értelmes honoratiorok is laknak, hova csak egy folyó-irat sem jár! — A Vasárnapi Ujság — mult évi utóbbi egyik számában, „az olvasó közönség statisztikája“ cím alatt közli azon helységek neveit, hová a „Vasárnapi könyvtár“ jár; — én ha szerkesztő volnék, inkább azokat közleném, mellyekbe egy folyó-irat, vagy egy irodalmi vállalat sem jár; hadd hallanák meg a kiáltó szót ők is, s ha máskép nem, legalább a világ előtti szégyentől melegülnének fel ők is a nemzeti irodalom iránt. (Előbb utóbb ki nem kerülük, hogy ujjal ne mutasson rájuk a világ. Mi azonban nem szeretünk erőtetni senkit a maga hasznára és gyönyörűségére. Itt önkint kell felcsapni, szabadon, meggyőződésből, a ki az olvasó közönség díszes sorában helyet akar foglalni. Csak így lesz e lépésen áldás és tartósság. *Szerk.*)

Debreczeni Gábor.

Mándok (Szabolcs), mart. 24. (*Balesetek*). Vidékünkön e hó elején tavasz kezdetét hirdető gyönyörű meleg napokra 11-én olly roppant zivatar következett, hogy a házak között az utcákon s a mezőségen is embermagaságnyi hófuvatagokat képezett, melly zivatarnak áldozatai is lettek. Egy Cs. A. nevű, az idén nősült, még a 22 évet is alig betöltött egyén, ki a tőlünk alig egy órajárásnyira fekvő ugynevezett Fényes-Litkiben létező szeszgyárban dolgozott, a zivataros nap déleesti óráiban jól bepálinkázva többed magával utnak indult haza felé. De az utba eső erdőnek még tulsó szélén társaitól, kik magukkal a szeszgyárból hoztak pálinkát, kért és ivott, s hihetőleg jó adagot beszippantván, tovább nem jött. Társai odahagyták, gondolván, hogy majd utának jön; és haza jöttek, itthon tudtul adván apjának és ifju nejenek az esetet. A nő másod magával a nevezett hely felé sietett, de többször ismételt kiáltozás után is férjére nem talált. Naponkint többen keresték, mindig hiában. Végre martius 22-én a sertéseket őrző pásztor sertései által (mellyek a szerencsétlent kiturták a hóból) fedezék fel. Tegnap kíséré a szomorodott özvegy és számos népesoport a koporsót a temetőbe. Meghatva állottunk ott a vigyázatlanság e szomorú áldozata felett. — Nem különben egy lónyi lakos, java koru izraelita tanító, ki farsangi mulatságot élvezendő a Mogyorós nevű szomszéd helységbe indult többed magával szekeren s egy az utba eső gyalog utnál, melly szintén abba a helységbe vezetett, leszállt és gyalog indult, biztatván társait, hogy előbb ott lesz, mint ők. De biz ő szegény csalódott, mert társai, a kijelölt helyre megérkezvén, hasztalan várták, ő többé sem előbb, sem utóbb élve meg nem jelent, mert csak a következő nap találták meghalva a helységhez közel, özvegyet és több gyermeket hagyván árvaúl. — *D. K.*

Makó, mart. 26. (*Farsang eredménye.*) Konditsuk meg még egyszer a haragot az enyészetbe ment vigalom napjai emlékére, hiszen megérdemlik azt, különben is a kedves és jó napok olly soká felejthetők. Megbocsátanak e lap kegyes olvasói, hogy azokról bár későn, el nem mulasztjuk tudósítani, ugyanis: Makón ezen évben a farsangi vigalmaknak özöne volt, mulathatott minden mulatni vágyó, e vigalmakból kiemeljük a casinói két s városházi egy uri táncz vigalmat, úgy a városházi két néptáncz zene-estélyt. A casinói bálók fényesek és vigak voltak. — A városházi uri tánczvigalom jan. 13-án kielégítő, csinos, solid, fesztelen és igen vig volt, s olly jól ütött ki, hogy kik e vigalomban részt vettek, az egész farsangi mulatságok közt legjobbnak tartják, míg mások elmaradásukat sajnálják. Az egész mulatságnak legszebb oldala az: hogy 75 pforintot jövedelmezett, melly összeg a vigalom rendezése céljához képest a mult évben a makói tanyák közt az illető lelkes urak serkentésére minden hatósági befolyás nélkül a tanyai lakosok által saját költségükön felállított két tanyai iskola némi belső felszerelése s a szegényebb tanyások és béresek gyermekei számára tankönyvek megszerzésére levén fordítandó — fele a rom. kath., fele pedig a reform. helybeli tanodai igazgatóságoknak kézbesítettett. — A néptáncz zene-estélyek egyike a legközelebb felállítandó kisdédóvó-intézet javára, a másik a helybeli kórház javára rendeztetett, bár elég vigan, de azért jó renddel mentek végbe, igen helyesen egyedül magyar néptáncz lejtetett lassu frissel felváltva, s az első nép-vigalom 154 pforintot, az utóbbi 65 for. 35 krt pben jövedelmezett. — Ezen nem megveendő eredmény mellett érdekesnek tartjuk az utóbb említett mulatságok erkölcsi következtéseit megemlíteni. — A tanyai növendékek kezébe könyvek adatnak, és ezzel alkalom nyujtatik s kedv serkentetik a pusztai jövő nemzedék művelődésére. — A nép romlásra vezető korcsmai mulatságok helyett díszesebb és megrovás alá nem jöhető társaskörbe csődül. — Továbbá a nép közt a kisdédóvó-intézet, kórház stb. beszéd tárgyává válván, egymásközi felvilágosításokkal az emberiség érdekében felállítandó azon intézetekkel megismerkednek, és előlegesen megkedvelik, emlékkükben levén a kisdédóvói s kórházi jó mulatságok. — Végre, jótékony célokra eddig nagyobb részt csak az uri osztály áldozott, míg most a földmivelő népség is a mulatság csáberejével a közjóra való áldozatra be lön vezetve.

Előfizetési fölhívás

Vasárnapi Ujság

és Politikai Ujdonságok

aprilis — juniusi évnegyedi és aprilis — september félevi folyamára.

Előfizetési feltételek, postán bérmentesen küldve:

évnegyedre, azaz; aprilis — juniusra **1 ft. 30 kr.**
félévre, azaz: aprilis — septemberre **3 ft. — kr.**

A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik. — Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldánnyal kedveskedünk.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok
kiadóhivatala (Pesten, egyetem-utca 4. sz. a.)

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**